

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE SUKLADNO USTAVU REPUBLIKE HRVATSKE I KONVENCIJI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Vinković, Valerija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **EFFECTUS
university / EFFECTUS veleučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:281:572076>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-11**

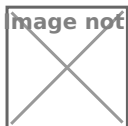

image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

[Repository of EFFECTUS University of Applied
Sciences - Final and graduate theses of EFFECTUS
University of Applied Sciences](#)

zir.nsk.hr

image not found or type unknown

EFFECTUS veleučilište

VALERIJA VINKOVIĆ

ZAVRŠNI RAD

**PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE SUKLADNO USTAVU REPUBLIKE
HRVATSKE I KONVENCIJI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I
TEMELJNIH SLOBODA**

Zagreb, 2023.

EFFECTUS veleučilište

PREDMET: Uvod u pravo i pravosudni sustav RH

ZAVRŠNI RAD

KANDIDAT: Valerija Vinković

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Pravo na pošteno suđenje sukladno Ustavu Republike Hrvatske i Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

MENTOR: dr. sc. Vedran Ceranić

ZNANSTVENO PODRUČJE: Društvena znanost

TEMATSKO POLJE: Pravo

Zagreb, ožujak 2023.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	2
1.1. Članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	3
1.2. Prešutna prava i načela u članku 6. Konvencije	3
1.3. Stadij postupka u kojem se primjenjuje članak 6. Konvencije.....	4
1.4. Nedostatci vezani za Konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama ...	4
1.5. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u nomenklaturi pravnih propisa.....	5
2. Pravo na pošteno suđenje u povijesnom kontekstu	6
2.1. Habeas Corpus Act.....	6
2.2. Due process prema Ustavu SAD-a.....	7
3. Ustav Republike Hrvatske	9
3.1. Normativni sadržaj prava na pošteno suđenje sukladno Ustavu RH	9
3.2. Prešutna prava članka 29. Ustava RH	11
3.3. Nedostatci vezani za članak 29. Ustava RH	11
3.4. Stadij postupka u kojem se primjenjuje članak 29. Ustava RH	11
4. Usporedba normativnog sadržaja prava na pravično suđenje sukladno Ustavu Republike Hrvatske i Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.....	13
5. Pravo na pošteno (pravično) suđenje.....	14
5.1. Pojam građanskih prava i obveza u kontekstu prava na pošteno suđenje	15
5.2. Ustavni sud i jamčenje poštenog suđenja u upravnom sporu.....	16
5.3. Načelo jednakosti oružja i kontradiktorni postupak.....	18
6. Europski sud za ljudska prava	19
6.1. Nedostatci vezani za Europski sud za ljudska prava	19
6.2. Ključni aspekti prava na pošteno (pravično) suđenje kroz praksu Europskog suda za ljudska prava	20
6.3. Pravo na neovisni i nepristrani sud	20
6.4. Pravo na pristup sudu.....	21
6.5. Pravo na pristup sudu – pojam suda pune jurisdikcije.....	21
6.6. Pravo na suđenje u razumnom roku	22
6.7. Nedjelotvornost pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u pravnom poretku Republike Hrvatske.....	24
6.8. Ovršni postupci i pravo na pošteno suđenje u razumnom roku.....	24
6.9. Posljedice prekoračenja razumnog roka.....	25
6.10. Duljina upravnog postupka vezana za članak 6. Konvencije.....	25
6.11. Duljina postupka pred Ustavnim sudom RH.....	26

6.12. Naknada štete prilikom povrede prava na pošteno suđenje.....	27
7. Vojni sudovi i sudovi za nacionalnu sigurnost u kontekstu prava na pošteno suđenje 28	
8. Praksa Europskog suda za ljudska prava u slučajevi vezanima za Republiku Hrvatsku	29
ZAKLJUČAK	40

CONTENT

INTRODUCTION	Error! Bookmark not defined.
1. Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms	Error! Bookmark not defined.
1.1. Article 6 of the Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms	Error! Bookmark not defined.
1.2. Tacit rights and principles in Article 6 of the Convention	Error! Bookmark not defined.
1.3. The stage of the procedure in which Article 6 of the Convention is applied.....	Error! Bookmark not defined.
1.4. Deficiencies related to the Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms	Error! Bookmark not defined.
1.5. Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms in the nomenclature of legal regulations	Error! Bookmark not defined.
2. The right to a fair trial in historical context	Error! Bookmark not defined.
2.1. Habeas Corpus Act	Error! Bookmark not defined.
2.2. Due process under the US Constitution	Error! Bookmark not defined.
3. Constitution of the Republic of Croatia	Error! Bookmark not defined.
3.1. Normative content of the right to a fair trial in accordance with the Constitution of the Republic of Croatia	Error! Bookmark not defined.
3.2. Tacit rights of Article 29 of the Constitution of the Republic of Croatia	Error! Bookmark not defined.
3.3. Deficiencies related to Article 29 of the Constitution of the Republic of Croatia.	Error! Bookmark not defined.
3.4. The stage of the procedure in which Article 29 of the Constitution of the Republic of Croatia is applied	Error! Bookmark not defined.
4. Comparison of the normative content of the right to a fair trial in accordance with the Constitution of the Republic of Croatia and the Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms	Error! Bookmark not defined.
5. The right to a fair trial	Error! Bookmark not defined.
5.1. The concept of civil rights and obligations in the context of the right to a fair trial	Error! Bookmark not defined.
5.2. The Constitutional Court and the guarantee of a fair trial in an administrative dispute	Error! Bookmark not defined.
5.3. The principle of equality of arms and adversarial procedure	Error! Bookmark not defined.

6. European Court of Human Rights.....	Error! Bookmark not defined.
6.1. Deficiencies related to the European Court of Human Rights.....	Error! Bookmark not defined.
6.2. Key aspects of the right to a fair trial through the practice of the European Court of Human Rights	Error! Bookmark not defined.
6.3. The right to an independent and impartial court.....	Error! Bookmark not defined.
6.4. Right of access to court.....	Error! Bookmark not defined.
6.5. Right of access to court – the concept of a court of full jurisdiction.....	Error! Bookmark not defined.
6.6. The right to a trial within a reasonable time	Error! Bookmark not defined.
6.7. The ineffectiveness of legal means to protect the right to a trial within a reasonable time in the legal system of the Republic of Croatia.....	Error! Bookmark not defined.
6.8. Enforcement procedures and the right to a fair trial within a reasonable time.....	Error! Bookmark not defined.
6.9. Consequences of exceeding a reasonable period	Error! Bookmark not defined.
6.10. Duljina upravnog postupka vezana za članak 6. Konvencije.....	Error! Bookmark not defined.
6.11. Length of proceedings before the Constitutional Court of the Republic of Croatia	Error! Bookmark not defined.
6.12. Compensation for damages in case of violation of the right to a fair trial.....	Error! Bookmark not defined.
7. Military and national security courts in the context of the right to a fair trial.....	Error! Bookmark not defined.
8. Practice of the European Court of Human Rights in cases related to the Republic of Croatia	Error! Bookmark not defined.
CONCLUSION.....	40

SAŽETAK

U ovom radu autor će identificirati položaj Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u nomenklaturi pravnih propisa Republike Hrvatske te napraviti usporedbu sa samim Ustavom Republike Hrvatske. Definirat će se i ostali aspekti Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Nadalje, interpretirat će pravo na pravično suđenje u povijesnom kontekstu pa se tako dotaknuti i Habeas Corpus Acta, kao i Due processa prema Ustavu SAD-a. Prikazati će se normativni sadržaj prava na pravično suđenje sukladno Ustavu Republike Hrvatske te se spomenuti njegova prešutna prava, nedostaci i ključni članci koji su vezani za temu ovoga rada. Definirat će se sam pojavim poštenog (pravičnog) suđenja kao i pojam građanskih prava i obveza u kontekstu prava na pošteno suđenje. Predstavit će se rad Ustavnog suda, jamčenje poštenog suđenja u upravnom sporu te načelo jednakosti oružja kao i kontradiktorni postupak. Uz opisivanje samoga rada i prakse Europskog suda za ljudska prava, govorit će se i o pravu na neovisni i nepristrani sud, pravo na pristup sudu te pravu na suđenje u razumnom roku. Zatim će biti govora o nedjelotvornosti pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku kao i o ovršnim postupcima. Potom će biti razrađene same posljedice prekoračenja razumnog roka te duljine upravnog postupka kao i naknade štete prilikom povrede prava na pošteno suđenje i na samom kraju vojni sudovi i sudovi za nacionalnu sigurnost u kontekstu samog prava na pošteno suđenje.

Ključne riječi: pravo na pošteno suđenje, Ustav RH, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, upravni spor

ABSTRACT

In this paper, the author will identify the position of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in the nomenclature of legal regulations of the Republic of Croatia and make a comparison with the Constitution of the Republic of Croatia itself. Other aspects of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms will also be defined. Furthermore, he will interpret the right to a fair trial in a historical context, thus touching upon the Habeas Corpus Act, as well as Due Process according to the US Constitution. The normative content of the right to a fair trial will be presented in accordance with the Constitution of the Republic of Croatia, and its tacit rights, shortcomings and key articles related to the topic of this paper will be mentioned. It will be defined by the very appearance of a fair trial, as well as the concept of civil rights and obligations in the context of the right to a fair trial. The work of the Constitutional Court, the guarantee of a fair trial in an administrative dispute and the principle of equality of arms as well as the adversarial procedure will be presented. In addition to describing the work and practice of the European Court of Human Rights, the right to an independent and impartial court, the right to access the court and the right to a trial within a reasonable time will also be discussed. Then there will be talk about the ineffectiveness of legal means to protect the right to a trial within a reasonable time, as well as enforcement procedures. Then, the very consequences of exceeding a reasonable time limit and the length of the administrative procedure will be elaborated, as well as damages in the event of a violation of the right to a fair trial, and at the very end, military courts and courts for national security in the context of the right to a fair trial itself.

Keywords: right to a fair trial, Constitution of the Republic of Croatia, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, administrative dispute

UVOD

Pravo na pošteno (pravično) suđenje jedno je od temeljnih ljudskih prava zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ovo pravo obuhvaća mnoge aspekte pravednosti u postupku, poput prava na nepristrano sudstvo, prava na javnost suđenja, prava na obavještenost o optužbi i prava na pravično suđenje u razumnom roku. Pravo na pošteno suđenje predstavlja temelj pravne države i zaštitu od arbitrarnog djelovanja državnih tijela. U ovom završnom radu će se analizirati različiti aspekti prava na pošteno suđenje u skladu s ustavnim i konvencijskim odredbama u Republici Hrvatskoj. U fokusu će biti razmatranje pravne zaštite ovog prava, primjeri povrede prava na pošteno suđenje u praksi te relevantne pravne odluke domaćih i međunarodnih sudova. Cilj ovog rada je pružiti sveobuhvatan pregled prava na pošteno suđenje te ukazati na važnost njegove zaštite u praksi kako bi se osigurala pravna sigurnost i zaštita ljudskih prava u Republici Hrvatskoj.

1. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Konvencija) je međunarodni ugovor koji je usvojen 1950. godine od strane Vijeća Europe i koji ima za cilj zaštititi ljudska prava i temeljne slobode svih pojedinaca pod jurisdikcijom država potpisnica Konvencije. Stupila je na snagu 3. rujna 1953. godine.

Konvencija sadrži odredbe o pravima koja su univerzalno priznata, kao što su pravo na život, zabranu mučenja, pravo na slobodu i sigurnost, pravo na pošteno suđenje, slobodu misli, savjesti i vjere, slobodu izražavanja, pravo na privatni i obiteljski život te zabranu diskriminacije.

Konvencija se sastoji od nekoliko dijelova, uključujući uvod, glavni dio s pravima i slobodama, protokole koji proširuju i dopunjuju određene dijelove Konvencije te odredbe o nadzoru provođenja Konvencije. Konvencija je nadzirana od strane Europskog suda za ljudska prava, koji ima ovlasti primati pojedinačne pritužbe i odlučivati o njima, kao i donositi presude koje obvezuju države potpisnice.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda je jedna od najvažnijih međunarodnih konvencija koja se tiče ljudskih prava i temeljnih sloboda te predstavlja ključni instrument zaštite ovih prava u Europi. Konvenciju su ratificirale gotovo sve države članice Vijeća Europe, uključujući i Republiku Hrvatsku, koja ju je ratificirala 1997. godine.

Konvencijom je ustanovljen Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu.

Tako članak 19. Konvencije glasi:

„Radi osiguranja poštovanja obveza koje su visoke ugovorne strane preuzele Konvencijom i dodatnim protokolima, ustanovljuje se Europski sud za ljudska prava, dalje 'Sud'. On djeluje kao stalni Sud.“¹

Konvencija također osigurava da svaka fizička osoba, nevladina organizacija ili skupina pojedinaca može podnijeti pojedinačni zahtjev Europskom sudu ukoliko smatra da su njena prava povrijeđena sukladno Konvenciji, odnosno da je žrtva što je definirano u članku 34. Konvencije.

„Sud može primati zahtjeve bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u ovoj Konvenciji ili dodatnim protokolima što ih je počinila jedna visoka ugovorna stranka. Visoke ugovorne stranke obvezuju se da ni na koji način neće sprječavati djelotvorno vršenje toga prava.“²

¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pročišćeni tekst MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

² Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pročišćeni tekst MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

1.1. Članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda utvrđuje pravo na pošteno suđenje u građanskim i kaznenim postupcima.

Konkretno, članak 6. nalaže da svatko ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom, koji će odlučivati o njegovim građanskim pravima i obvezama ili o kaznenom djelu kojeg mu se optužuje.

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni nezavisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.”³

Osim toga, članak 6. propisuje niz proceduralnih jamstava koja moraju biti osigurana tijekom postupka, uključujući pravo na obavještenje o optužbama, pravo na dostojanstven tretman tijekom postupka, pravo na pravnu pomoć, pravo na konfrontaciju svjedoka, pravo na dokaze u svoju korist, pravo na pravni lijek i pravo na pretpostavku nevinosti.

Članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda je jedna od temeljnih odredbi Konvencije koja štiti pravo na pošteno suđenje i osigurava poštovanje temeljnih proceduralnih jamstava u kaznenim i građanskim postupcima.

1.2. Prešutna prava i načela u članku 6. Konvencije

Članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda prepoznaje niz prešutnih prava i načela koja se podrazumijevaju kao dio poštenog suđenja, a koja se ne izričito spominju u samom članku, a uključuju:

- a) Pretpostavku nevinosti: Članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda pretpostavlja da je svaka osoba nevinna dok joj se krivnja ne dokaže u skladu sa zakonom. To znači da optužena osoba ne mora dokazivati svoju nevinost, već je država ta koja mora dokazati njenu krivnju.
- b) Pravo na šutnju: Prema članku 6., svaka osoba ima pravo na šutnju, tj. ne mora svjedočiti protiv sebe samoga. To znači da osoba ne može biti prisiljena iznositi dokaze ili priznanja koja bi je teretila.
- c) Pravo na pošteno suđenje: Članak 6. prepoznaje da osoba ima pravo na pošteno suđenje, što uključuje pravo na nepristrano, neovisno i kompetentno sudstvo, pravo na javno suđenje, pravo na pravnu pomoć i pravo na konfrontaciju svjedoka.
- d) Pravo na pravično suđenje u razumnom roku: Prema članku 6., svaka osoba ima pravo na pravično suđenje u razumnom roku. Ovo pravo štiti osobe od dugotrajnih sudskih postupaka koji mogu biti štetni za njihovu reputaciju, fizičko i mentalno zdravlje, kao i od potencijalne nepravde koja može proisteći iz dugotrajnih postupaka.
- e) Pravo na pravnu pomoć: Članak 6. prepoznaje pravo optuženika da ima pravnu pomoć u svim fazama postupka, uključujući i pravo da bude zastupljen od strane odvjetnika svojeg izbora.

³ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pročišćeni tekst MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

- f) Pravo na pristup dokazima: Prema članku 6., svaka osoba ima pravo na pristup dokazima koji se koriste protiv nje, kao i na pravo da dostavi dokaze u svoju korist.

Sva ova prešutna prava i načela predstavljaju neophodne elemente poštenog suđenja i štite osobe od zloupotreba pravosuđa i moguće nepravde.

Možemo zaključiti da članak 6. Europske konvencije predstavlja najznačajniju odredbu međunarodnog prava kojom se jamči pravo na pošteno suđenje ključno za ostvarenje vladavine prava.⁴

1.3. Stadij postupka u kojem se primjenjuje članak 6. Konvencije

U građanskim predmetima, pri utvrđivanju građanskih prava i obveza kao i u kaznenim predmetima u slučaju podizanja kaznene optužnice protiv njega, svatko mora imati pravo na pristup sudu koji će odlučiti u njegovom predmetu. Zbog toga se prava iz članka 6. ne primjenjuju samo na sudske postupke, već i na one stadije koje im prethode ili slijede. Budući da građanski postupci započinju podnošenjem tužbe između stranaka u postupku onda se to smatra i početkom sudskog postupka. Članak 6. ne propisuje pravo na žalbu. Međutim, Europski sud je u svojoj praksi zauzeo stajalište da ako država u domaćem pravnom sustavu propisuje pravo na žalbu onda se prava iz članka 6. protežu i na te postupke. Način na koji se ova prava primjenjuju uvijek ovisi o posebnim okolnostima konkretnog postupka. Prema praksi Europskog suda mora se voditi računa o cjelokupnom postupku koji je vođen u skladu s domaćim pravnom sustavom, funkcioniranju zakona i praksi žalbenih tijela kao i ovlaštenjima i načinu na koji su interesi stranaka predstavljeni i zaštićeni.⁵ Stoga ne postoji točno određeno postupanje po članku 6. kada je u pitanju žalbeni postupak.⁶

1.4. Nedostatci vezani za Konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama

Konvencija štiti temeljna ljudska prava i slobode svih osoba koje se nalaze na teritoriju država potpisnica.

Međutim, kao i svaki pravni instrument, Konvencija nije savršena i postoji nekoliko kritika i nedostataka:

- a) Sporost postupaka - Među najvećim nedostacima Konvencije je činjenica da postupci pred Europskim sudom za ljudska prava mogu trajati vrlo dugo, ponekad i više godina. To može uzrokovati dodatni stres i patnju žrtvama kršenja ljudskih prava.
- b) Nedostatak provedbe - Iako su države dužne poštivati odluke Europskog suda za ljudska prava, nije rijetkost da se odluke ne provode u praksi ili se provode samo djelomično.

⁴ Grbić Sanja, Pošteno suđenje u građanskim postupcima u Hrvatskoj u svjetlu članka 6., stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014., str. 11.

⁵ Npr. Delcourt protiv Belgije, presuda, 17. siječnja 1970., Serija A, br. 11.

⁶ Reid, Karen, A practitioner's guide to European Convention on Human Rights, London, Sweet & Maxwell, 2007., str. 89.

- c) Nedostatak mehanizama prisile - Europski sud za ljudska prava ne može prisilno provesti svoje odluke. Sredstva prisile poput novčanih kazni nisu predviđena Konvencijom, što može smanjiti učinkovitost odluka suda.
- d) Nedostatak zaštite od država izvan Europske unije - Konvencija vrijedi samo za države potpisnice, a ne pruža zaštitu ljudskih prava u državama koje nisu potpisnice Konvencije.
- e) Nedostatak izvršne vlasti - Konvencija ne osigurava izvršnu vlast koja bi mogla provesti odluke suda. Umjesto toga, odluke suda moraju biti provedene na nacionalnoj razini, što može biti problematično u državama koje nemaju dovoljno razvijen pravni sustav ili u kojima vlada politička nestabilnost.

Unatoč tim nedostacima, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ostaje važan instrument za zaštitu ljudskih prava i sloboda u Europi, a njezina primjena i razvoj i dalje su predmet pažljivog proučavanja i rasprava među pravnim stručnjacima i aktivistima za ljudska prava.

1.5. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u nomenklaturi pravnih propisa

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda se u nomenklaturi pravnih propisa Republike Hrvatske svrstava u skupinu međunarodnih ugovora koji su ratificirani i objavljeni u "Narodnim novinama - Međunarodni ugovori".

U Republici Hrvatskoj, Konvencija je kao međunarodni ugovor, rangiran iznad običnih zakona, ali ispod Ustava, što znači da ima prednost nad nacionalnim zakonima, ali ne i nad Ustavom. Konvencija je uvrštena u pravni sustav Republike Hrvatske kroz Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s protokolima br. 1, 4, 6, 7 i 12 (Narodne novine, br. 9/1992).

Uz to, u Republici Hrvatskoj postoji i Ustavni zakon o suradnji između Hrvatskoga sabora i Vlade Republike Hrvatske i međunarodnih sudova za zaštitu ljudskih prava, koji propisuje način suradnje Hrvatskog sabora i Vlade s Europskim sudom za ljudska prava te drugim međunarodnim sudovima za zaštitu ljudskih prava.

Slijedom navedenog, Konvencija ima važno mjesto u pravnom sustavu Republike Hrvatske te se primjenjuje u praksi kao sredstvo zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

2. Pravo na pošteno suđenje u povijesnom kontekstu

2.1. Habeas Corpus Act

Habeas Corpus Act je bio engleski zakon donesen 1679. godine kako bi se spriječila zloupotreba pritvora i pružila pravna zaštita od nezakonitog zatočenja.

Ovaj zakon osigurava pravo svake osobe na sudsku reviziju svog pritvora kako bi se utvrdilo jesu li razlozi pritvora legalni i opravdani. Ako se utvrdi da je pritvor nezakonit, osoba mora biti puštena.

Osim toga, Habeas Corpus Act obvezuje vlasti da osobe koje su u pritvoru pravovremeno izvedu pred sud kako bi se utvrdilo jesu li pritvor opravdan. Ovo pravo pruža zaštitu od zloupotrebe pritvora i omogućava svakoj osobi da se bori protiv nepravde i nezakonitog postupanja vlasti.

Habeas Corpus Act smatra se jednim od najvažnijih zakona u engleskom pravnom sustavu i široko se koristi u brojnim zemljama širom svijeta kako bi se osigurala pravna zaštita pritvorenih osoba.

Značajan primjer njegove upotrebe bio je u slučaju Jamesa Somerseta, porobljenog Afrikanca, koji je pobjegao dok je bio u Engleskoj, ali je zatim ponovno uhvaćen. Grupe protiv ropstva organizirale su habeas corpus. Sudac je presudio da sve vrijeme dok je porobljena osoba bila u Engleskoj, ona je podlijegala engleskom zakonu, a ne kolonijalnom zakonu, i kao takva ne može biti prisilno uklonjena. Somerset je oslobođen. Jedan od najznačajnijih primjera u moderno doba bio je kada ga je politički izbjeglica Sun Yatsen upotrijebio 1896. kako bi izbjegao pritvor bez optužbe od strane kineske misije u Londonu. Iako se danas rijetko koristi, teoretski ga može zahtijevati svatko tko vjeruje da je nezakonito pritvoren.⁷

Habeas Corpus Act usvojen pod vladavinom kralja Karla II. ima nekoliko obilježja:

- Pravo na brzo suđenje: Zakon propisuje da se osoba koja je uhićena mora odmah dovesti pred sud, koji treba odlučiti o njezinoj pritvorskoj situaciji. Ako se osoba drži bez optužbe ili sudskog postupka, to se smatra nezakonitim.
- Pravo na zastupnika: Osoba koja je uhićena ima pravo na zastupnika koji će je zastupati u sudskom postupku.
- Ograničavanje pritvora: Zakon ograničava trajanje pritvora bez suđenja. Ako se osoba ne optuži za kazneno djelo, ona mora biti puštena na slobodu.
- Sloboda od neopravdanog pritvaranja: Zakon štiti građane od neopravdanog pritvaranja od strane vlasti.

Habeas Corpus Act je bio važan korak u zaštiti građanskih sloboda u Engleskoj i postao je temeljno pravno sredstvo u borbi protiv zloupotreba vlasti. Ovaj zakon kasnije je poslužio kao uzor mnogim drugim zemljama u uspostavljanju pravnih sustava koji osiguravaju zaštitu ljudskih prava i sloboda.

⁷https://www-bl-uk.translate.goog/collection-items/habeas-corpus-act? x_tr sl=en& x_tr tl=hr& x_tr hl=hr& x_tr pto=sc pristup: 20.3.2023.

Zakon je donesen nakon što je grof Shaftsbury, vodeći član skupine koja je željela isključiti Charlesova brata Jamesa iz sukcesije (nasljeđivanja krunice), potaknuo svoje prijatelje u Donjem domu da usvoje prijedlog zakona na tom tragu jer su vjerovali da će James vladati samovoljno. Prijedlog je poslan u Gornji dom, ali su ga lordovi rušili amandmanima. Donji dom nije imao izbora osim ga prihvatiti s njima jer su znali da će kralj uskoro završiti započetu parlamentarnu sjednicu. Zakon je šetao između dvaju domova, nakon čega su lordovi predložili da se odluka o njemu donese glasovanjem. Odbijanje tog prijedloga značilo bi da prijedlog zakona ostaje u Donjem domu, bez mogućnosti njegova donošenja. Svaka strana (oni koji su 'za' i oni koji su 'protiv') imenovala je brojitelje glasova, koji su stajali na vratima, s tim da je jedan brojao glasove, dok ga je drugi kontrolirao. Lordovi koji su bili za prijedlog, izlazili su i ponovno ulazili u Dom, dok su ostali sjedili. Shaftsburijska struja je glasovala 'za'. Zabilježeno je da je bilo 57 glasova za, nasuprot 55 glasova protiv, od ukupno 112 lordova, s tim da je također zabilježeno da je 107 lordova prisustvovalo sjednici. Kralj je nakon toga došao i dao svoj kraljevski pristanak neposredno prije raspuštanja parlamenta. Albert Venn Dicey, veliki britanski pravnik i ustavnopravni teoretičar, općenito je za zakone o Habeas Corpusu naglasio da oni jasno pokazuju da je englesko ustavno pravo fundamentalno pravo zasnovano na sudskim odlukama.⁸

2.2. Due process prema Ustavu SAD-a

Ustav Sjedinjenih Američkih Država je najviši pravni akt SAD-a i temeljni pravni dokument koji definira ustavni poredak Sjedinjenih Američkih Država. Ustav je usvojen 17. rujna 1787. godine u Philadelphiji i stupio je na snagu 4. ožujka 1789. godine.

Ustav SAD-a ima tri dijela: Preambulu, Sedam članaka i 27 amandmana. Preambula govori o svrsi Ustava i izražava ciljeve i vrijednosti koje država želi postići. Sedam članaka definiraju strukturu vlasti i njihove međusobne odnose, a amandmani su dodaci Ustavu koji su usvojeni naknadno i koji dopunjuju njegove odredbe.

Ustav uspostavlja federalni sustav vlasti u SAD-u, s tri grane vlasti: izvršnom, zakonodavnom i sudskom. Predsjednik SAD-a predstavlja izvršnu granu vlasti, Kongres predstavlja zakonodavnu granu, a Vrhovni sud predstavlja sudsku granu vlasti.

Ustav SAD-a također sadrži ključne elemente kao što su federalizam, koji definira odnose između savezne vlade i državnih vlada, a također sadrži i ključna prava i slobode građana SAD-a, uključujući slobodu govora, tiska, vjere, pravo na oružje i druge. Ustav također utvrđuje procese izmjene i dopune Ustava, što ga čini fleksibilnim pravnim instrumentom koji se može prilagoditi promjenama u društvu i vremenu.

Due process je pravni koncept koji se odnosi na pravo pojedinca da bude zaštićen od nepravedne i arbitrarno primijenjene vlasti. U kontekstu američkog Ustava, due process se nalazi u petom i četrnaestom amandmanu.

⁸ <https://informatore.hr/strucni-clanci/vremeplov-habeas-corpus-act-iz-1679> pristup: 20.3.2023.

Peti amandman kaže da nitko ne može biti lišen života, slobode ili imovine bez adekvatne pravne procedure. Ovaj amandman također zahtijeva da vlada poštuje pravo na šutnju, pravo da ne bude prisiljen da svjedoči protiv sebe i pravo na pravično suđenje.

Četrnaesti amandman, koji je dodan nakon Građanskog rata, također se odnosi na due process. On kaže da nitko ne može biti lišen života, slobode ili imovine bez adekvatne pravne procedure i da svaki pojedinac mora biti jednako zaštićen zakonom. Ovaj amandman također je korišten kao osnova za brojne presude Vrhovnog suda koje su osigurale ravnopravnost i pravičnost u američkom pravosuđu.

Due process u SAD-u obuhvaća niz prava koja se moraju osigurati prije nego se pojedinac može lišiti života, slobode ili imovine. To uključuje pravo na obavijest o optužbi, pravo na suđenje pred nepristranim sudom, pravo na javno suđenje, pravo na brzu i pravičnu proceduru i pravo na pravnu pomoć. Ova prava su od vitalnog značaja za osiguranje pravičnosti i ravnopravnosti u američkom pravosuđu i za zaštitu građanskih sloboda i prava.

Osim toga, due process se primjenjuje i u postupku oduzimanja imovine ili drugih ograničenja slobode, kao što su slučajevi prisilnog liječenja ili smještaja u psihijatrijsku ustanovu. U ovim slučajevima, sudovi moraju osigurati da su osobe koje su podvrgnute takvim ograničenjima dobile adekvatnu pravnu proceduru i da su njihova prava bila zaštićena.

Ključno je napomenuti da se pojedinačna primjena due process može razlikovati od slučaja do slučaja. Sudovi moraju uzeti u obzir sve okolnosti svakog pojedinog slučaja kako bi osigurali da su prava pojedinca zaštićena i da je postupak bio pravičan i adekvatan.

3. Ustav Republike Hrvatske

Ustav Republike Hrvatske je temeljni pravni akt Hrvatske koji je usvojen 22. prosinca 1990. godine. Republika Hrvatska proglasila je svoju neovisnost i suverenost 25. lipnja 1991. godine. Ustav utvrđuje organizaciju i funkcioniranje države, zaštitu ljudskih prava i sloboda, te definira odnose vlasti u Hrvatskoj. Ustav Republike Hrvatske se sastoji od 152 članka koji se dijele na osam dijelova. Prvi dio su izvorišne osnove u kojima se iznose povijesna zbivanja. Drugi dio Ustava definira temeljne odredbe o Hrvatskoj kao državi, njenim simbolima, govoru i pismu, oružanim snagama, suverenitetu. Treći dio se odnosi na zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kroz zajedničke odredbe, osobne i političke slobode i prava te gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima. Četvrti dio tumači organizaciju vlasti, koja se dijeli na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. Peti dio odnosi se na Ustavni sud Republike Hrvatske, dok šesti dio Ustava opisuje mjesnu, lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. U sedmom dijelu su definirani međunarodni odnosi, a u osmom promjene Ustava. Potom slijede prijelazne i završne odredbe Ustava Republike Hrvatske i njegove izmjene i dopune. Ustav Republike Hrvatske dakle utvrđuje zaštitu temeljnih ljudskih prava i sloboda, kao što su pravo na život, slobodu i sigurnost osobe, jednakost pred zakonom, pravo na pravično suđenje, slobodu izražavanja, pravo na vjersku slobodu, pravo na obrazovanje i druga prava. Ustav Republike Hrvatske također naglašava važnost zaštite okoliša i održivog razvoja, te definira Hrvatsku kao demokratsku i socijalnu državu, koja osigurava zaštitu svih njenih građana. Ustav Republike Hrvatske je najviši pravni akt u Hrvatskoj, a svi drugi zakoni i propisi moraju biti u skladu s njegovim odredbama.⁹

3.1. Normativni sadržaj prava na pošteno suđenje sukladno Ustavu RH

Prema članku 29. Ustava RH, svatko ima pravo na pošteno suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom, na suđenje u razumnom roku, na javnost suđenja, te na obavještenje o optužbi protiv sebe. Ovo pravo uključuje i pravo na obranu, pristup dokazima, te mogućnost žalbe na presudu.

Članak 29. Ustava Republike Hrvatske glasi:

“Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela. U slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima pravo:

- da u najkraćem roku bude obaviješten potanko i na jeziku koji razumije o naravi i razlozima optužbe koja se diže protiv njega i o dokazima koji ga terete,
- da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu obrane,

⁹ <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> pristup: 20.3.2023.

- na branitelja i nesmetano uspostavljanje veze s braniteljem, i s tim pravom mora biti upoznat,
- da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava da plati branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja pod uvjetom propisanim zakonom,
- da mu se sudi u njegovoj nazočnosti, ukoliko je dostupan sudu,
- da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da zahtijeva da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe,
- na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu. Osumnjičenik, okrivljenik i optuženik ne smije se siliti da prizna krivnju. Dokazi pribavljeni na nezakonit način ne mogu se uporabiti u sudskom postupku. Kazneni postupak može se pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja.”¹⁰

Normativni sadržaj prava na pošteno suđenje može se detaljnije opisati kroz sljedeće elemente:

- a) Neovisnost i nepristranost suda: Sud mora biti neovisan i nepristran u donošenju odluka. Sudac ne smije biti pod utjecajem države, političkih stranaka, interesnih skupina ili bilo kojeg drugog utjecaja koji bi utjecao na nepristranost suca u donošenju odluka.
- b) Razumni rok suđenja: Sudski postupci moraju se voditi u razumnom roku, odnosno u što kraćem roku kako bi se izbjegla neopravdana odgoda postupka.
- c) Javnost suđenja: Sudski postupci moraju biti javni, osim ako zakon ne propisuje drukčije. Javnost suđenja osigurava transparentnost postupka, omogućava kontrolu sudskog procesa od strane javnosti, te potiče sudce na donošenje pravednih odluka.
- d) Obavještenje o optužbi: Svaka osoba ima pravo biti obaviještena o optužbi protiv sebe i imati pristup svim dokazima protiv nje. Osoba također ima pravo na prijevod optužnice ako ne govori jezik kojim se optužnica piše.
- e) Pravo na obranu: Svaka osoba ima pravo na obranu, te na odabir i angažiranje odvjetnika. Obrana uključuje pravo na pristup dokazima i svjedocima te pravo na saslušanje svjedoka.
- f) Pravo na pravično suđenje: Svaka osoba ima pravo na pravično suđenje, što uključuje pravo na nepristranu odluku suda, pravo na pravilan postupak i pravo na poštivanje svih pravnih normi.

Sve ove odredbe zajedno tvore normativni sadržaj prava na pošteno suđenje prema Ustavu Republike Hrvatske. Ovo pravo je od vitalnog značaja za funkcioniranje pravne države, te se njegovo poštivanje smatra temeljem demokratskog sustava.

¹⁰ <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> pristup: 20.3.2023.

3.2. Prešutna prava članka 29. Ustava RH

U članku 29. Ustava Republike Hrvatske ne spominju se izričito prešutna prava. Međutim, prema tumačenju Ustavnog suda Republike Hrvatske, prešutna prava proizlaze iz odredbi Ustava o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda te načela pravne države.

Prešutna prava su prava koja nisu izričito navedena u zakonu ili ustavu, ali proizlaze iz tumačenja postojećih prava i načela. Primjerice, pravo na privatnost nije izričito navedeno u članku 29. Ustava RH, ali proizlazi iz tumačenja prava na slobodu izražavanja i mišljenja te prava na poštovanje privatnog života, koje su izričito navedena u istom članku.

Dakle, iako članak 29. Ustava RH ne spominje izričito prešutna prava, ona se mogu tumačiti iz ostalih odredbi Ustava te iz načela pravne države.

3.3. Nedostatci vezani za članak 29. Ustava RH

Članak 29. Ustava RH propisuje prava na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti, kao i slobodu izražavanja mišljenja i medija. Međutim, postoje određeni nedostatci u ovom članku:

- a) Nedostatna zaštita slobode medija: Članak 29. Ustava RH propisuje slobodu medija, ali ne osigurava dovoljnu zaštitu novinara i drugih medijskih profesionalaca od pritisaka političkih i drugih moćnika, što može dovesti do samocenzure i smanjenja slobode izvještavanja.
- b) Nepotpuno definirane granice slobode izražavanja: Članak 29. Ustava RH ne definira jasno granice slobode izražavanja, što može dovesti do zlouporabe ove slobode u svrhu širenja mržnje, diskriminacije i drugih oblika nasilja.
- c) Nedostatak zaštite od klevete i klevetničkih optužbi: Članak 29. Ustava RH ne osigurava adekvatnu zaštitu građana od klevete i klevetničkih optužbi, što može dovesti do kršenja njihovih prava na čast i ugled.
- d) Nedostatna zaštita privatnosti: Članak 29. Ustava RH propisuje pravo na poštovanje privatnog života, ali ne osigurava dovoljnu zaštitu od neovlaštenog nadzora nad osobnim podacima i drugim oblicima kršenja privatnosti.
- e) Nedostatak zaštite manjina: Članak 29. Ustava RH ne osigurava adekvatnu zaštitu manjina od diskriminacije i omogućavanje punog ostvarenja njihovih prava na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti.

Svi ove nedostatci mogu se ublažiti zakonskim uredbama i pravilnicima, ali bi bilo poželjno da se oni direktno adresiraju u Ustavu kako bi se osigurala snažnija zaštita ovih prava.

3.4. Stadij postupka u kojem se primjenjuje članak 29. Ustava RH

Članak 29. Ustava RH primjenjuje se tijekom cijelog sudskog postupka, kao i u drugim situacijama kada se utvrđuje kršenje ljudskih prava i temeljnih sloboda.

U krivičnom postupku, na primjer, sloboda izražavanja i druga prava zajamčena u članku 29. Ustava RH mogu biti relevantna u pitanjima poput klevete ili uvrede. Također, u postupcima koji se odnose na odluke vlasti koje ograničavaju slobodu izražavanja, primjenjuje se članak 29. Ustava RH.

U postupcima za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, poput ustavnih tužbi i žalbi za zaštitu ustavnosti, članak 29. Ustava RH ima ključnu ulogu. Sudovi i drugi nadležni organi dužni su poštovati slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti, kao i slobodu izražavanja mišljenja i medija, te osigurati da se ova prava ne krše.

U svakom slučaju, članak 29. Ustava RH primjenjuje se tijekom cijelog postupka, kao i u svim drugim situacijama koje se odnose na zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

4. Usporedba normativnog sadržaja prava na pravično suđenje sukladno Ustavu Republike Hrvatske i Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Iako oba dokumenta štite pravo na pošteno suđenje, postoji nekoliko razlika u njihovim normativnim sadržajima.

Ustav Republike Hrvatske, kao i Europska konvencija, jamče pravo na pošteno suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom, na suđenje u razumnom roku, na javnost suđenja, te na obavještenje o optužbi protiv sebe. Međutim, Europska konvencija dodatno štiti pravo na pravično suđenje kroz sljedeće elemente:

- a) Pravo na nepristranost sudaca: Sudac ne smije imati nikakve veze s predmetom postupka niti biti podložan bilo kakvom pritisku.
- b) Pravo na saslušanje svjedoka: Svaka osoba ima pravo na saslušanje svjedoka u svoju korist.
- c) Pravo na prevoditelja: Svaka osoba koja ne govori jezik u kojem se vodi postupak ima pravo na pomoć prevoditelja.
- d) Pravo na besplatnu pravnu pomoć: Svaka osoba koja ne može financirati vlastitu obranu ima pravo na besplatnu pravnu pomoć.
- e) Pravo na žalbu: Svaka osoba ima pravo na pravni lijek, odnosno na žalbu na odluku suda.
- f) Pravo na kontradiktornost: Svaka osoba ima pravo na kontradiktornost, odnosno pravo da bude obaviještena o svim dokazima i navodima protiv sebe, te da ima mogućnost predložiti svoje dokaze i obranu.
- g) Pravo na pravično suđenje u kaznenim postupcima: Ovaj element dodatno štiti pravo na pravično suđenje u slučajevima kaznenih postupaka, posebno kada se radi o optužbama za teška kaznena djela.

Uspoređujući normativni sadržaj prava na pravično suđenje prema Ustavu Republike Hrvatske i Europskoj konvenciji, može se zaključiti da su njihova osnovna načela jednaka, ali Europska konvencija dodatno štiti neka prava koja nisu izričito navedena u Ustavu RH. Oba dokumenta imaju za cilj osigurati poštivanje temeljnih ljudskih prava u suđenjima, ali Europska konvencija pruža dodatnu razradu samih prava koja štiti. Stoga, sama Konvencija je detaljnija i preciznija u definiranju elemenata pravičnog suđenja, a njeni standardi se primjenjuju na sve zemlje koje su potpisale i ratificirale konvenciju, uključujući Republiku Hrvatsku.

5. Pravo na pošteno (pravično) suđenje

Pravičnost je vrijednost ili pravilo prema kojem se prosuđuje neki postupak, djelovanje, ali i institucija te biće. ¹¹

Prema Aristotelu ona je kao etička kategorija i moralni ideal izvor općeg dobra. Prema procesnoj teoriji, pravičnost sudskog postupka pretpostavlja određene zahtjeve koje mora ostvariti zakonodavac, ali i sudac. U postupovnim pravilima zakonodavac mora predvidjeti određene pravne (normativne) standarde i propisati postupovne radnje, te ustanoviti samostalna i neovisna pravosudna tijela koja će te postupovne radnje poduzimati i primjenjivati usvojene pravne standarde. Sudac mora objektivno i pravilno primjenjivati pravo, postupati po pravu i pravilima struke (*lege artis*), jednako za sve, što znači ne dajući prednost nikakvim posebnim interesima, pojedincima, skupinama i dr. To je tzv. proceduralna, zakonska ili formalna pravičnost koju, kao takvu, formulira i načelo zakonitosti. Pravičnost o kojoj je riječ je, dakle, zakonitost u užem i širem smislu, tj. poštivanje duha zakona i propisane procedure. Spomenuti pravni (normativni) standardi koje mora prihvatiti zakonodavac u postupovnim pravilima moraju osigurati jednake pravne mogućnosti utjecaja stranaka na rezultat sudskog postupka (jednaka mogućnost sudjelovanja u postupku, u poduzimanju procesnih radnji, podnošenja pravnog lijeka). S obzirom da je pravo na pravično suđenje postavljeno Konvencijom, te da su međunarodni ugovori koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni dio unutarnjeg pravnog poretka RH i po pravnoj su snazi iznad zakona,¹² pravo na pravično suđenje može se označiti i kao "nadzakonsko"¹³ pravo. ¹⁴

Pravo na pošteno suđenje ili pravo na pravično suđenje je temeljno ljudsko pravo koje se štiti na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Pravo na pravično suđenje uključuje pravo na suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom, pravo na pravično saslušanje, pravo na pravnu pomoć i pravo na obavještanje o optužbama.

Razvoj prava na pravično suđenje u Republici Hrvatskoj seže u vrijeme donošenja Ustava Republike Hrvatske 1990. godine, koji je osigurao pravo na pravično suđenje kao jedno od temeljnih prava svih građana Republike Hrvatske. Nakon toga, Republika Hrvatska je ratificirala Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda 1997. godine, čime se obvezala na primjenu standarda Konvencije u domaćem pravu.

U praksi, pravo na pravično suđenje u Republici Hrvatskoj se primjenjuje u skladu s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske, kao i s međunarodnim standardima, uključujući Konvenciju i presude Europskog suda za ljudska prava. U ovom kontekstu, sudovi Republike Hrvatske obvezni su osigurati da postupak bude pravičan i pošten, te da se poštuju prava optuženika, kao i žrtava kaznenih djela.

U Republici Hrvatskoj su u posljednjih nekoliko godina poduzeti brojni koraci u cilju unaprjeđenja prava na pravično suđenje. Primjerice, uvođenje novih tehnologija u sudski

¹¹ Usp. Duško Vrban, *Država i pravo*, Golden marketing, Zagreb, 2003., str. 158.-159.

¹² V. čl. 141. Ustava RH

¹³ Tako ga naziva i Europski sud u predmetu *Delcourt protiv Belgije* (33:175)

¹⁴ Dr. sc. Boris Ljubanović: *Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449. -457.

postupak, poboljšanje pristupa pravosuđu za osobe s invaliditetom, razvijanje alternativnih oblika rješavanja sporova, te provedba brojnih reformi u sustavu pravosuđa, sve su to mjere koje su imale za cilj poboljšanje kvalitete i efikasnosti pravosuđa.

Međutim, postoje određeni izazovi i problemi koji ugrožavaju njegovu primjenu u praksi.

Jedan od glavnih izazova je dugotrajnost sudskih postupaka, što može dovesti do kršenja prava na pravično suđenje. U nekim slučajevima, postupci traju godinama, što može biti posebno problematično u slučajevima kada su u pitanju osjetljive teme kao što su ljudska prava, korupcija ili kriminal. Također, u nekim slučajevima nedostaje financijskih sredstava za pravnu pomoć, što može biti prepreka za pravičan proces.

Drugi problem koji može utjecati na primjenu prava na pravično suđenje je pitanje neovisnosti pravosuđa. U nekim slučajevima, pritisak izvršne vlasti ili političkih skupina može utjecati na nepristranost sudova i pravnu sigurnost, što može dovesti do kršenja prava na pravično suđenje. Ovaj problem se posebno naglašava u slučajevima koji se tiču visokih političkih dužnosnika ili osjetljivih tema.

Nadalje, nedostatak povjerenja u sustav pravosuđa među građanima također predstavlja problem. Građani koji nemaju povjerenja u pravosuđe mogu se osjećati nesigurno u pogledu pravičnosti i poštenja postupka te neće imati povjerenja u sudsku odluku. Ovo može dovesti do opće nepravde i nepovjerenja u vladavinu prava.

Svi ovi problemi ukazuju na potrebu za daljnjim poboljšanjem pravosudnog sustava u Republici Hrvatskoj, kao i za promicanjem pravne kulture i povjerenja građana u pravosuđe. Potrebno je ulaganje u obuku i osposobljavanje sudaca i drugih stručnjaka u pravosuđu, kao i u modernizaciju pravosudnog sustava i ubrzavanje sudskih postupaka. Također, potrebno je promovirati transparentnost i neovisnost pravosuđa kako bi se osigurala pravična i poštena primjena prava na pravično suđenje u Republici Hrvatskoj.

5.1. Pojam građanskih prava i obveza u kontekstu prava na pošteno suđenje

Građanska prava i obveze su povezani koncepti koji se odnose na prava i dužnosti građana u društvu. Pravo na pošteno suđenje je jedno od ključnih građanskih prava koje jamči pravednost i zaštitu pojedinca u odnosu na državne organe.

Građanska prava su prava koja su zajamčena svim građanima, neovisno o njihovoj rasi, spolu, nacionalnosti, vjeroispovijesti ili drugim čimbenicima. Ova prava obuhvaćaju širok spektar prava, uključujući pravo na život, slobodu, jednakost, pravo na slobodu izražavanja, pravo na okupljanje i udruživanje, te pravo na pravično suđenje.

Obveze građana su dužnosti koje proizlaze iz građanskog statusa. One se mogu odnositi na obveze prema državi, drugim građanima ili društvenoj zajednici u kojoj žive. To uključuje poštivanje zakona, plaćanje poreza, sudjelovanje u izbornim procesima, briga o okolišu i društvenoj zajednici.

Kada je riječ o pravu na pošteno suđenje, građanska prava se odnose na pravo pojedinca na pravedno suđenje, koje je zajamčeno Ustavom i drugim zakonima. Obveze građana u tom kontekstu uključuju suradnju s pravosudnim organima, poštivanje pravnih odluka i sudjelovanje u sudskim postupcima, ako se to od njih traži.

Ukratko, građanska prava i obveze su ključni koncepti u kontekstu prava na pošteno suđenje. Pravo na pošteno suđenje je temeljno građansko pravo koje zahtijeva suradnju svih građana u očuvanju pravne države i zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

5.2. Ustavni sud i jamčenje poštenog suđenja u upravnom sporu

Ustavni sud Republike Hrvatske je vrhovni sud za zaštitu ustavnosti i zakonitosti u Republici Hrvatskoj. Njegova uloga je osigurati poštivanje Ustava i zakona te zaštititi prava i slobode građana.

Evo nekih od obilježja Ustavnog suda Republike Hrvatske:

- a) Neovisnost: Ustavni sud Republike Hrvatske je neovisan u svom radu i odlučivanju. Suci Ustavnog suda ne smiju biti pod utjecajem izvršne ili zakonodavne vlasti.
- b) Nadležnost: Ustavni sud Republike Hrvatske je nadležan za ocjenu ustavnosti zakona, drugih propisa i općih akata, kao i za rješavanje ustavnih tužbi i drugih ustavnopravnih sporova.
- c) Sastav: Ustavni sud Republike Hrvatske sastoji se od 13 sudaca koje bira Hrvatski sabor na prijedlog Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.
- d) Odlučivanje: odluke Ustavnog suda donose se većinom glasova svih sudaca na sjednici Ustavnog suda.
- e) Javni rad: rad Ustavnog suda Republike Hrvatske je javan, a odluke su objavljene u službenom glasilu.
- f) Učinkovitost: odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske su obvezujuće i provode se bez odlaganja.
- g) Značaj: odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske imaju važnu ulogu u zaštiti prava i sloboda građana te u osiguravanju poštivanja ustava i zakona u Republici Hrvatskoj.

Postoji nekoliko specifičnosti Ustavnog suda Republike Hrvatske u usporedbi s drugim ustavnim sudovima:

- a) Nadležnosti: Ustavni sud Republike Hrvatske ima široku nadležnost u odnosu na neke druge ustavne sudove. Osim što odlučuje o ustavnim tužbama i sporovima te ocjenjuje ustavnost zakona i drugih propisa, Ustavni sud RH odlučuje o ustavnim tužbama protiv pojedinačnih odluka državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Također rješava sukob nadležnosti između tijela zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti te odlučuje o odgovornosti predsjednika Republike. Nadzire ustavnost i zakonitost izbora i državnog referenduma te rješava izborne sporove koji nisu u

djelokrugu sudova. Nadzire donošenje propisa za izvršenje Ustava, zakona i drugih propisa.¹⁵

- b) Sastav: Ustavni sud Republike Hrvatske ima relativno veliki broj sudaca – trinaest.
- c) Postupak: Ustavni sud Republike Hrvatske ima relativno brz postupak odlučivanja u pojedinim predmetima, što je važno za zaštitu ustavnosti i zakonitosti u slučajevima kada je vrijeme bitan faktor.
- d) Važne odluke: Ustavni sud Republike Hrvatske je donio neke značajne odluke u povijesti, poput odluke o neposrednoj primjeni Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, koja je otvorila put za zaštitu ljudskih prava pred sudovima u Republici Hrvatskoj.
- e) Povezanost s europskim pravom: Ustavni sud Republike Hrvatske povezan je s europskim pravom preko Europskog suda za ljudska prava. Naime, Ustavni sud RH mora uzeti u obzir odluke Europskog suda u postupcima koji se tiču iste stvari i prava. Također, Ustavni sud RH može zatražiti od Europskog suda za ljudska prava mišljenje o pitanjima koja su za njegov rad važna.

Prema Ustavnom sudu Republike Hrvatske, jamstva poštenog suđenja primjenjuju se i u upravnom sporu. Ustavni sud Republike Hrvatske u više navrata istaknuo je da upravni spor predstavlja sudski postupak u smislu članka 29. stavka 2. Ustava Republike Hrvatske te da se stoga primjenjuju sve odredbe koje jamče pošteno suđenje, kao što su pravo na pravično suđenje, pravo na učinkovitu pravnu zaštitu, načelo supsidijarnosti i pravo na žalbu.

Upravni spor predstavlja pravni lijek kojim se građani mogu žaliti na odluke upravnih tijela, a sudovi su nadležni za odlučivanje o tim sporovima. Stoga je važno da se u tim postupcima poštuju sva jamstva poštenog suđenja kako bi se osigurala zaštita prava građana i pravedna odluka.

„Ustavni sud podsjeća da je u odluci broj: U-III-1001/2007 od 7. srpnja 2010., objavljenoj u 'Narodnim novinama' broj 90/10., utvrdio da se jamstva prava na pravično suđenje sadržana u članku 29. stavku 1. Ustava primjenjuju i na sudske postupke pred upravnim sudovima (upravne sporove), koji su uređeni člankom 19. stavkom 2. Ustava. Također napominje da postupci pred sudovima moraju biti u skladu s vladavinom prava koja se može poistovjetiti i s dobrim radom pravosuđa pa bi prava, zajamčena Ustavom i međunarodnim pravnim aktima, koja obvezuju Republiku Hrvatsku, bila iluzorna i teorijska, a ne stvarna i učinkovita kad ne bi postojala obveza tijela sudbene vlasti (i drugih nadležnih tijela) da u postupku primijene sva postupovna i materijalnopravna jamstva pravičnog suđenja (odlučivanja) koja su u tom smislu i propisana, kao i obveza da svoje odluke obrazlože.“¹⁶

¹⁵ <https://www.usud.hr/hr/nadleznost> pristup 13.6.2023.

¹⁶ USRH, odluka broj: U-III-1001/2007 od 7. srpnja 2010., Narodne novine broj 90/10.

5.3. Načelo jednakosti oružja i kontradiktorni postupak

Načelo jednakosti oružja i kontradiktorni postupak su dva osnovna pravna načela koja se primjenjuju u sudskim postupcima kako bi se osigurala pravednost suđenja.

Načelo jednakosti oružja podrazumijeva da su obje strane u sudskom postupku jednako uspješne u prikupljanju i prezentiranju dokaza te da imaju jednake mogućnosti u oblikovanju svojih argumenata. To znači da bi svaka strana trebala imati pristup istim pravnim alatima i resursima kako bi mogla uspješno zastupati svoj slučaj.

Kontradiktorni postupak se odnosi na proces u kojem se obje strane u sudskom postupku imaju priliku iznijeti svoje argumente i dokaze te osporiti argumente i dokaze druge strane. To znači da svaka strana ima pravo biti obaviještena o dokazima i argumentima druge strane te da imaju pravo na pravično suđenje bez nepoštenog postupanja suda ili druge strane u postupku.

Ove dvije osnovne pravne norme zajedno osiguravaju da se sudski postupak odvija na pravedan i objektivan način te da obje strane imaju jednake mogućnosti za zastupanje svojeg slučaja. Također, načelo jednakosti oružja i kontradiktornog postupka pridonose očuvanju povjerenja građana u pravni sustav, jer se tako osigurava da se pravda dijeli na temelju dokaza i argumenata, a ne na temelju bilo kakvih drugih faktora.

6. Europski sud za ljudska prava

Europski sud za ljudska prava (ESLJP) ima važnu ulogu u zaštiti prava na pošteno suđenje u Europi i diljem svijeta. Prema članku 6. Europske konvencije o ljudskim pravima, svaka osoba ima pravo na pošteno suđenje u okviru razumnog roka i pred nepristranim i neovisnim sudom.

ESLJP se bavi brojnim predmetima u kojima se navodi da su prekršena prava na pošteno suđenje. U pogledu Hrvatske, ESLJP je u više navrata donio presude u kojima je utvrdio da su kršena prava na pošteno suđenje. Na primjer, u predmetu "Petrović protiv Hrvatske", ESLJP je utvrdio da je bilo kršenja prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva.

ESLJP također ima važnu ulogu u praćenju pravnih reformi u zemljama članicama Europske unije, uključujući Hrvatsku, i pružanju smjernica za poboljšanje sustava pravosuđa u tim zemljama. U tom smislu, ESLJP je u nekoliko navrata iznio preporuke i kritike u pogledu hrvatskog pravosudnog sustava i pozvao na potrebne reforme koje bi osigurale bolju zaštitu prava na pošteno suđenje.

I Sud za ljudska prava osigurava da vlade europskih zemalja poštuju odredbe članka 6. Konvencije, podsjećajući ih u svojim odlukama da svaka osoba koja želi pokrenuti sudski postupak radi zaštite svojih prava mora imati slobodan pristup sudu i da nikakva intervencija države na tom planu nije dopuštena, bilo da je određena zakonom bilo da se faktično provodi.¹⁷

Ustavni sud RH također je istaknuo važnost poštivanja prava na pošteno suđenje u upravnom sporu, što dodatno potvrđuje važnost ovog prava u hrvatskom pravosudnom sustavu. Stoga je vrlo važno da se u Hrvatskoj pravilno primjenjuju standardi Europskog suda za ljudska prava kako bi se osigurala zaštita prava na pošteno suđenje i ispunila obveza Hrvatske prema međunarodnom pravu.

6.1. Nedostatci vezani za Europski sud za ljudska prava

Kao i svaka institucija, Europski sud za ljudska prava nije savršen i mogu se uočiti neki propusti u njegovom radu u slučajevima vezanim za pravo na pošteno suđenje. Neki kritičari smatraju da ESLJP nije uvijek dosljedan u svojim odlukama i da se neke presude proturječe.

Također, postoje kritike da je ESLJP previše ovisan o nacionalnim sudovima u procjeni kršenja prava na pošteno suđenje i da se u nekim slučajevima oslanja na nacionalne sudove koji nisu neovisni ili nemaju dovoljno kapaciteta za provođenje složenih sudskih postupaka. Također se kritizira činjenica da su odluke ESLJP-a pravno neobvezujuće te da ne postoje sankcije za države koje ne poštuju odluke ESLJP-a.

¹⁷ Sessa Đuro, Savjetodavno vijeće sudaca Europe: mišljenje o pravičnom suđenju unutar razumnog roka i ulozi suca u postupku, Hrvatska pravna revija – ISSN 1332-8670, 5 (2005), 1; str. 9-14

6.2. Ključni aspekti prava na pošteno (pravično) suđenje kroz praksu Europskog suda za ljudska prava

Jedan od najznačajnijih međunarodnih instrumenata za uspostavu vladavine prava, demokraciju i zaštitu ljudskih prava jest Konvencija, te protokoli uz Konvenciju. Nadzor nad njenom primjenom i njezino tumačenje u nadležnosti je Europskog suda. Važno je pritom naglasiti da bogata praksa Europskog suda omogućava dinamično usklađivanje odredbi Konvencije s razvojem društvenih odnosa u europskim zemljama.¹⁸

6.3. Pravo na neovisni i nepristrani sud

Pravo na neovisni i nepristrani sud je ključni aspekt poštenog suđenja, a zajamčeno je i Europskom konvencijom o ljudskim pravima, kao i Ustavom Republike Hrvatske. Neovisnost i nepristranost suda predstavljaju temeljne vrijednosti pravne države, a svaka država dužna je osigurati da se svi sudski postupci vode u skladu s tim načelima.

U Hrvatskoj, prema Ustavu, sudovi su neovisni i nepristrani, a sudski suci odlučuju u skladu sa zakonom i svojom savješću. Međutim, postoji nekoliko problema u praksi koji utječu na neovisnost i nepristranost sudova u Hrvatskoj.

Jedan od problema je prevelika uloga izvršne vlasti u imenovanju i discipliniranju sudaca. Na primjer, Državno sudbeno vijeće, koje je tijelo odgovorno za upravljanje sudovima, sastavljeno je uglavnom od političkih dužnosnika i odvjetnika, umjesto da se sastoji od neovisnih stručnjaka. Ovo može utjecati na neovisnost sudova i na dojam javnosti o nepristranosti sudskih postupaka.

Drugi problem je preopterećenost sudova, posebice u gradovima, što može dovesti do dugih sudskih postupaka, a time i do kašnjenja u donošenju odluka. To može utjecati na pravo stranke na pošteno suđenje u razumnom roku, što je također zajamčeno Europskom konvencijom o ljudskim pravima.

Unatoč tim problemima, u Hrvatskoj se nastoji poboljšati neovisnost i nepristranost sudova kroz različite reforme. Na primjer, nedavno su usvojeni zakoni koji bi trebali osigurati veću neovisnost Vijeća za sudstvo i veću transparentnost u imenovanju i discipliniranju sudaca. Također se provode različite mjere kako bi se ubrzali sudski postupci i smanjio broj neriješenih predmeta.

U predmetu *Mežnarić*¹⁹ Europski je sud utvrdio povredu prava na nepristrani sud jer je u odlučivanju o tužbi podnositelja zahtjeva sudjelovao sudac koji je u prethodnom postupku kratko vrijeme zastupao suprotnu stranu, a kasnije, također određeno vrijeme, suprotnu stranu zastupala je i njegova kćerka. Europski sud istaknuo je da, iako nema subjektivnih elemenata nepristranosti, postoji povreda objektivne nepristranosti suda jer je za navedenu povredu

¹⁸ Dr. sc. Boris Ljubanović: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449.-457.

¹⁹ Presuda *Mežnarić protiv Hrvatske* (zahtjev br. 71645/01) od 23. lipnja 2005.

dovoljno da nepristranost toga suca, s obzirom na dvostruku ulogu koju je imao u jednom postupku, samo "izgleda" upitna, dakle samo otvara legitimne dvojbe o njegovoj nepristranosti.

20

6.4. Pravo na pristup sudu

Pravo na pristup sudu jedno je od temeljnih ljudskih prava i sastavni je dio mnogih međunarodnih dokumenata koji štite ljudska prava. To pravo jamči svakoj osobi pristup sudu u slučaju kršenja njenih prava, kako bi se riješio pravni spor na nepristran i neovisan način.

Pravo na pristup sudu uključuje pravo na pravično suđenje, odnosno pravo na nepristran i neovisan sud i pravo na obranu. Također, to pravo podrazumijeva da osobe imaju pravo na savjetovanje i pomoć odvjetnika, te pravo na prevoditelja ako ne govore jezik na kojem se vodi postupak.

U Hrvatskoj, pravo na pristup sudu štiti se Ustavom Republike Hrvatske, kao i Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. U skladu s tim dokumentima, svaka osoba ima pravo pristupiti sudu u slučaju kršenja njenih prava. Osim toga, postoji i niz zakonskih odredbi koje jamče pravo na pristup sudu, kao što su Zakon o parničnom postupku, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o sudovima, te Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći.

Unatoč tome, postoje izazovi u ostvarivanju prava na pristup sudu u Hrvatskoj. Neki od tih izazova uključuju dugotrajnost postupaka, nedostatak pravne pomoći i prevoditelja u nekim slučajevima, te nedostatak financijskih resursa za pokretanje postupka.

U cilju poboljšanja prava na pristup sudu, potrebno je poboljšati procese sudskih postupaka kako bi se smanjila dužina trajanja postupka. Također, potrebno je osigurati da svi koji trebaju pravnu pomoć imaju pristup njoj, posebice oni koji nemaju dovoljno financijskih resursa. Dalje, potrebno je osigurati prevoditelje u svim sudskim postupcima kako bi se osiguralo da osobe koje ne govore jezik na kojem se vodi postupak mogu razumjeti i sudjelovati u postupku.

Pravo na pristup sudu je temeljno pravo svakog pojedinca koje se mora poštivati kako bi se osigurala pravna zaštita za sve. Potrebno je kontinuirano raditi na poboljšanju i unapređenju sustava kako bi se osiguralo da svaka osoba ima pristup sudu u slučaju kršenja njenih prava.

6.5. Pravo na pristup sudu – pojam suda pune jurisdikcije

Pravo na pristup sudu predstavlja temeljno ljudsko pravo zajamčeno brojnim međunarodnim instrumentima, a uključuje pravo pojedinca da zatraži zaštitu svojih prava i interesa pred neovisnim i nepristranim sudom. Međutim, sama mogućnost pristupa sudu nije dovoljna ukoliko sud nije u stanju pružiti adekvatnu zaštitu prava i interesa stranaka u postupku.

²⁰ Dr. sc. Boris Ljubanović: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449.-457.

Stoga je važno osigurati da postoji sud pune jurisdikcije koji ima ovlasti i mogućnosti za rješavanje svih pravnih pitanja koja se pred njega postavljaju. Sud pune jurisdikcije predstavlja sud koji ima nadležnost za rješavanje svih predmeta u okviru svoje nadležnosti i može donositi konačne odluke u tim predmetima.

U hrvatskom pravnom sustavu postoje različiti sudovi koji su nadležni za specifične vrste predmeta ili imaju ograničene nadležnosti, kao što su Općinski sudovi, Županijski sudovi, Vrhovni sud, Trgovački sudovi, Upravni sud i drugi.

Svaki sud ima svoju određenu nadležnost i područje djelovanja, prema zakonskim propisima i odredbama.

Sud pune jurisdikcije važan je element prava na pristup sudu, jer osigurava da pojedinac može zatražiti zaštitu svojih prava i interesa pred sudom koji ima ovlasti i mogućnosti da rješava sve pravne probleme koji se pred njega postave. Bez takvog suda, pojedinci bi se suočavali s ograničenjima u svojoj mogućnosti da zatraže zaštitu svojih prava i interesa pred sudom, što bi bilo u suprotnosti s pravom na pristup sudu kao temeljnim ljudskim pravom.

6.6. Pravo na suđenje u razumnom roku

Pravo na suđenje u razumnom roku je osnovno pravo koje jamči da se svaka osoba koja se suočava s kaznenim postupkom mora suočiti s pravosuđem u razumnom roku nakon što je optužena za kazneno djelo. Ovo pravo je priznato u mnogim nacionalnim ustavima, kao i u međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima.

Pravo na suđenje u razumnom roku prvenstveno štiti interese optuženika, jer oni ne bi trebali biti suočeni s dugotrajnim pritvorom ili sudskim postupkom bez valjanog razloga. Dugotrajni pritvor i kazneni postupci bez valjanog razloga mogu biti štetni za mentalno i fizičko zdravlje optuženika, te mogu otežati ostvarivanje drugih prava i sloboda.

Međutim, pravo na suđenje u razumnom roku također štiti i druge strane kaznenog postupka. Na primjer, pravosudni sustav ne bi trebao biti preopterećen kaznenim postupcima koji se protežu na nekoliko godina, a to bi moglo dovesti do manjka resursa za druge važne sudove i slučajeve.

Stoga, pravo na suđenje u razumnom roku predstavlja važan element pravde i vladavine prava u modernim društvima, koje se bori protiv proizvoljnog pritvora i kašnjenja u kaznenim postupcima.

Pripada svakom sudioniku sudskog postupka u kojem se odlučuje o njegovu pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo. To pravo jest pravni standard čiji sadržaj služeći se kazuistikom određuju sudovi. Razumni rok je vrijeme u kojem treba meritorno okončati postupak. Nakon razmatranja judikature Eurpskog suda može se reći da se razumni rok određuje prema sljedećim kriterijima: a) složenost pravnih i/ili činjeničnih pitanja konkretnog slučaja; b) ponašanje podnositelja zahtjeva tijekom postupka tj. je li on svojim ponašanjem

(tzv. procesne sabotaze) pridonio predugom trajanju postupka; c) važnost predmeta spora za podnositelja zahtjeva; te d) postupanje suda pred kojim se vodi postupak, tj. je li sud postupao s dužnom revnošću i je li vrijeme neaktivnosti bilo neopravdano i prekomjerno.²¹

Prva presuda Europskog suda u kojoj je utvrđena povreda Konvencije od strane RH datira iz god. 2001., a odnosi se upravo na povredu prava na suđenje u razumnom roku.²²

Europski je sud, u presudi Počuča protiv Hrvatske od god. 2006.²³ utvrdio da ustavna tužba nije učinkovito pravno sredstvo u odnosu na duljinu upravnog postupka i upravnog spora zajedno jer se u ustavnosudskom postupku ne razmatra duljina upravnog postupka, dakle ne razmatraju se svi stadiji postupka, odnosno njegovo ukupno trajanje. Nakon toga, Ustavni je sud RH ocijenio da sredstva pravne zaštite protiv šutnje uprave vrlo često nisu djelotvorna za ubrzanje upravnih postupaka, na što pokazuje upravna praksa u RH, stoga je ranije pravno stajalište Ustavnog suda o tom pitanju promijenjeno.²⁴ U novom pravnom stajalištu Ustavni je sud istaknuo da se i neaktivnošću, odnosno neučinkovitošću tijela državne uprave, drugih državnih tijela i pravnih osoba s javnim ovlastima, kad u upravnim stvarima odlučuju o pravima, obvezama ili pravnim interesima stranaka u upravnom postupku, promatranom zajedno s trajanjem započetog upravnog spora, može doći do povrede članka 29. stavka 1. Ustava RH i članka 6. stavka 1. Konvencije u dijelu koji se odnosi na razumnu duljinu odlučivanja o pravima i obvezama stranaka. Trajanje samog upravnog spora pred Upravnim sudom RH, naime, ne pokazuje stvarno trajanje "spornog" razdoblja odlučivanja o konkretnoj upravnoj stvari.²⁵

Izneseno je dobar primjer usklađivanja prakse Ustavnog suda RH sa stajalištima Europskog suda glede zaštite prava na suđenje u razumnom roku u upravnim stvarima.²⁶

Treba napomenuti da nerazumno trajanje postupaka u kojima se odlučuje o nečijem pravu ili obvezi ne dovodi samo do povrede prava na pošteno suđenje, već može imati za posljedicu i povredu nekog drugog (materijalnog) ljudskog prava.²⁷

²¹ Dr. sc. Boris Ljubanović: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449.-457.

²² Presuda Rajak protiv Hrvatske (zahtjev br. 49706/99) od 28. lipnja 2001.

Dr. sc. Boris Ljubanović: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449.-457.

²³ Presuda Počuča protiv Hrvatske (zahtjev br. 22457/02) od 29. lipnja 2006.

²⁴ Odlukom broj: U-III A-4882/2005 od 20. lipnja 2001.

²⁵ Novije odluke suglasno navedenom su primjerice odluka br: U-III V s-664/2007 od 11. ožujka 2009. i odluka broj: U-III V s-4242/2007 od 20. travnja 2009.

Dr. sc. Boris Ljubanović: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449.-457.

²⁶ Za utjecaj presuda Europskog suda na odluke Ustavnog suda RH v.: Potočnjak, Željko, Pravo na sud, pristup sudu i suđenje u razumnom roku u slučaju intervencije zakonodavca u sudske postupke u tijeku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 2/2004., str. 823.-853.

²⁷ Dr. sc. Boris Ljubanović: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449.-457.

6.7. Nedjelotvornost pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u pravnom poretku Republike Hrvatske

Nedjelotvornost pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u pravnom poretku Republike Hrvatske predstavlja ozbiljan problem zaštite temeljnih ljudskih prava. Pravo na suđenje u razumnom roku jedno je od osnovnih prava koja je zajamčena brojnim međunarodnim i nacionalnim dokumentima o ljudskim pravima, uključujući Europsku konvenciju o ljudskim pravima.

U pravnom poretku Republike Hrvatske postoji niz pravnih sredstava koja bi trebala osigurati zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Međutim, u praksi se često pokazalo da su ta sredstva nedjelotvorna.

Jedan od razloga je dugotrajnost postupaka pred sudovima, što dovodi do situacije da se postupci vode godinama i da se pravo na suđenje u razumnom roku ne poštuje. Također, procesuiranje predmeta se često odvija sporo, a rokovi za odlučivanje su dugi.

Drugi razlog je nedostatak odgovarajućih sankcija za slučajeve kršenja prava na suđenje u razumnom roku. Iako postoje sankcije u vidu novčanih kazni za sudove koji krše rokove, one se rijetko primjenjuju.

Treći razlog je nedostatak dovoljno osposobljenog sudskog osoblja i sudaca, što također dovodi do usporavanja postupaka i kršenja prava na suđenje u razumnom roku.

U skladu s navedenim, u pravnom poretku Republike Hrvatske potrebno je provesti reforme koje će osigurati učinkovitu zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. To bi se moglo postići poboljšanjem kapaciteta sudova, ubrzavanjem procesa donošenja presuda i primjenom odgovarajućih sankcija za slučajeve kršenja prava na suđenje u razumnom roku.

6.8. Ovršni postupci i pravo na pošteno suđenje u razumnom roku

Ovršni postupci u Republici Hrvatskoj predstavljaju važan mehanizam za naplatu dugova, ali isto tako predstavljaju i izazov za osiguranje prava na pošteno suđenje u razumnom roku. Prema Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, svaki pojedinac ima pravo da se njegova stvar riješi u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom. Stoga je važno razmotriti kako se ovršni postupci odvijaju u Hrvatskoj i na koji način se osigurava poštivanje prava na pošteno suđenje u ovom kontekstu.

Ovršni postupci u Republici Hrvatskoj se provode u skladu s Ovršnim zakonom, a uključuju postupak naplate dugova putem prisilne naplate nekretnina, novčanih sredstava i drugih imovinskih prava. Ovršni postupci mogu biti dugotrajni i često dovode do problema u osiguranju prava na pošteno suđenje u razumnom roku. Također, ovršni postupci su često predmet kritika zbog nedostatka transparentnosti i neujednačenog tumačenja zakona.

Da bi se osiguralo poštivanje prava na pošteno suđenje u ovršnim postupcima, potrebno je osigurati brzo i učinkovito rješavanje ovih sporova. To bi moglo biti postignuto primjenom modernih tehnologija i digitalizacijom postupaka, što bi ubrzalo proces rješavanja ovih sporova. Također, sudovi bi mogli usvojiti jasne smjernice i prakse za primjenu ovršnog zakona kako bi se izbjegle neujednačene odluke i sporovi.

Važno je naglasiti da se pravo na pošteno suđenje ne odnosi samo na brzinu postupka, već i na osiguranje pravičnosti i pravednosti u postupku. Stoga bi sudovi u ovršnim postupcima trebali osigurati pravično suđenje i jednak tretman za sve stranke u postupku, bez obzira na njihovu financijsku ili socijalnu poziciju. Također bi trebali osigurati da stranke u postupku imaju pristup informacijama i dokumentima koji su relevantni za postupak.

U konačnici, važno je naglasiti da pravo na pošteno suđenje predstavlja temeljno ljudsko pravo i da se mora osigurati u svim vrstama postupaka, uključujući ovršne postupke.

6.9. Posljedice prekoračenja razumnog roka

Prekoračenje razumnog roka u postupku može imati različite posljedice, ovisno o tome o kojem se postupku radi i koja je vrsta prava u pitanju. U slučaju prekoračenja razumnog roka u kaznenom postupku, to može dovesti do povrede prava na pravično suđenje i prava na obranu, što bi moglo utjecati na pravovaljanost kaznenog postupka i presude. U tom slučaju, odluka koja je donesena nakon prekoračenja razumnog roka može biti poništena i predmet može biti vraćen na ponovno suđenje.

U građanskim postupcima, prekoračenje razumnog roka može dovesti do povrede prava na pravično suđenje i prava na pristup sudu, a to bi moglo utjecati na pravovaljanost presude i na točnost odluke koja je donesena. U tom slučaju, odluka koja je donesena nakon prekoračenja razumnog roka može biti poništena, a predmet se može vratiti na ponovno suđenje.

U administrativnim postupcima, prekoračenje razumnog roka može dovesti do povrede prava na pristup sudu i prava na pravično suđenje, što bi moglo utjecati na pravovaljanost administrativne odluke koja je donesena. U tom slučaju, odluka koja je donesena nakon prekoračenja razumnog roka može biti poništena i postupak se može vratiti na ponovno odlučivanje.

U svim ovim slučajevima, prekoračenje razumnog roka predstavlja povredu prava na pravično suđenje i prava na pristup sudu, a to bi moglo dovesti do ozbiljnih posljedica za pravnu sigurnost i vladavinu prava u društvu. Stoga je važno da se pravni sustav uskladi s odredbama Ustava i Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te da se osigura poštivanje prava na pošteno suđenje u razumnom roku.

6.10. Duljina upravnog postupka vezana za članak 6. Konvencije

Duljina upravnog postupka može biti relevantna za pitanje poštovanja prava na pravično suđenje u razumnom roku zajamčenog člankom 6. stavkom 1. Europske konvencije o ljudskim

pravima, ali samo ako se upravni postupak smatra "dijelom sudskog postupka" u smislu te odredbe.

Da bi se utvrdilo je li upravni postupak dio sudskog postupka, važno je uzeti u obzir nekoliko faktora, kao što su pravna narav i svrha postupka, stupanj formalnosti postupka, mogućnosti stranaka da iznesu svoje argumente i da pristupe sudu nakon okončanja upravnog postupka, te eventualno sudsko preispitivanje odluka donesenih u upravnom postupku.

U praksi Europskog suda za ljudska prava postoje presude u kojima se utvrđuje da je upravni postupak dio sudskog postupka u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije, a postoje i one u kojima se to ne smatra slučajem.

U slučajevima kada se upravni postupak smatra dijelom sudskog postupka, a trajanje postupka je predugo i dovodi do kršenja prava na suđenje u razumnom roku, stranka može podnijeti pritužbu Europskom sudu za ljudska prava. U takvim slučajevima, Sud će uzeti u obzir relevantne faktore i ocijeniti je li došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije. Ukoliko Sud utvrdi da je došlo do povrede, on može naložiti državi da plati naknadu štete stranci koja je bila žrtva povrede.

Budući da bi dugotrajni sudski postupci mogli ugroziti efikasnost, ali i vjerodostojnost pravosuđa, Konvencija naglašava važnost provođenja pravde bez kašnjenja, propisujući da sudski postupci moraju biti okončani u razumnom roku. Konvencija u članku 6. stavku 1. jamči pravo na pošteno suđenje (right to a fair trial), koje objedinjuje više temeljnih procesnih prava, među kojima je i pravo na suđenje u razumnom roku.²⁸

6.11. Duljina postupka pred Ustavnim sudom RH

Postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske može trajati različito, ovisno o složenosti predmeta i broju stranaka u postupku. Prema statistikama Ustavnog suda, u 2020. godini prosječno trajanje postupka bilo je oko 550 dana, što je znatno duže od zakonski propisanog roka od najviše godine dana.

Razlozi za dugotrajnost postupka pred Ustavnim sudom mogu biti različiti, a neki od njih su veliki broj predmeta koji opterećuju sud, složenost predmeta, nedostatak sudskih službenika, kao i nedostatak adekvatne informatičke opreme i tehnologije koja bi ubrzala postupak.

Kako bi se smanjilo vrijeme trajanja postupka pred Ustavnim sudom, potrebno je poduzeti niz mjera, kao što su povećanje broja sudskih službenika i sudaca, poboljšanje informatičke opreme i tehnologije, kao i provođenje redovitih edukacija i usavršavanja sudaca.

²⁸ Otočan Sanja, Načelo učinkovitosti upravnog spora u svjetlu konvencijskog prava na suđenje u razumnom roku, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu – ISSN 1847-0459, 57 (2020), 1; str. 179-193

Također, važno je istaknuti da stranke u postupku također mogu doprinijeti ubrzanju postupka, primjerice dostavljanjem svih potrebnih dokaza i podataka u određenom roku, te surađivanjem s sudom u svim fazama postupka.

U konačnici, brzo i učinkovito pravosuđe od iznimne je važnosti za očuvanje vladavine prava i zaštitu temeljnih ljudskih prava i sloboda. Stoga je važno da se kontinuirano radi na poboljšanju i modernizaciji pravosudnog sustava, kako bi se osigurala brza, neovisna i poštena sudska zaštita za sve građane.

6.12. Naknada štete prilikom povrede prava na pošteno suđenje

U slučajevima kada je došlo do povrede prava na pošteno suđenje, stranka ima pravo na naknadu štete. Ta se naknada obično odnosi na nematerijalnu štetu koju je stranka pretrpjela zbog povrede prava na pošteno suđenje, kao što su duševne boli, frustracije i stresovi.

U pravnom poretku Republike Hrvatske, stranka može zahtijevati naknadu štete za povredu prava na pošteno suđenje prema Zakonu o parničnom postupku. Prema tom zakonu, sud može dosuditi naknadu štete za povredu prava na pošteno suđenje kao dio glavne tužbe, a ne kao zasebnu tužbu.

Međutim, visina naknade štete za povredu prava na pošteno suđenje nije unaprijed određena, već ovisi o okolnostima svakog pojedinog slučaja. U određivanju visine naknade, sud uzima u obzir sve relevantne činjenice, kao što su trajanje postupka, stupanj krivnje sudova za kršenje prava na pošteno suđenje, kao i posljedice koje je stranka pretrpjela zbog kršenja prava na pošteno suđenje.

U slučajevima kada se stranka obrati Europskom sudu za ljudska prava zbog povrede prava na pošteno suđenje, Sud može naložiti državi da plati naknadu štete stranci koja je bila žrtva povrede. Visina naknade ovisi o okolnostima slučaja, a Sud uzima u obzir iste faktore kao i sudovi u državama članicama.

7. Vojni sudovi i sudovi za nacionalnu sigurnost u kontekstu prava na pošteno suđenje

Vojni sudovi i sudovi za nacionalnu sigurnost su specijalizirani sudovi koji su osnovani s ciljem suđenja za određena kaznena djela koja su povezana s vojnom ili nacionalnom sigurnošću. Ovi sudovi se često nalaze u kontroverzi jer se smatra da mogu kršiti prava optuženih na pošteno suđenje.

Pravo na pošteno suđenje uključuje pravo na nepristrano suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom. Međutim, vojni sudovi i sudovi za nacionalnu sigurnost često nisu potpuno neovisni i nepristrani, jer ih često kontrolira vojska ili vladina tijela koja su zainteresirana za provođenje određenih politika ili ciljeva.

Optuženi pred ovim sudovima često nemaju jednaku zaštitu kao optuženi pred civilnim sudovima, a neke od mjera koje se koriste u postupku mogu ograničiti prava optuženih na pošteno suđenje, kao što su ograničavanje prava na pristup advokatu, oduzimanje slobode bez optužbe, tajna suđenja i uporaba dokaza dobivenih nezakonitim putem.

Uz to, procesi koji se odvijaju pred vojnim sudovima i sudovima za nacionalnu sigurnost često su brži nego u civilnom sudstvu, što može ograničiti prava optuženih na pravično suđenje. Optuženi se također mogu suočiti s posebnim zakonima i postupcima koji su specifični za ove sudove, a koji mogu biti nejasni i teško shvatljivi.

Zaključno, iako vojni sudovi i sudovi za nacionalnu sigurnost imaju svoju ulogu u zaštiti nacionalne sigurnosti i vojne discipline, postoji opasnost da se ta uloga može koristiti za kršenje prava optuženih na pošteno suđenje. Zbog toga je važno osigurati da ovi sudovi budu u potpunosti neovisni i nepristrani, te da se poštuju prava optuženih u postupku.

8. Praksa Europskog suda za ljudska prava u slučajevi vezanima za Republiku Hrvatsku

- Majski protiv Hrvatske (br. 2) - presuda od 19. srpnja 2011., zahtjev br. 16924/08

Presuda Europskog suda: Povreda članka 6. stavka 1. Konvencije (pravno na pošteno suđenje - pristup sudu)

Postupak pred domaćim tijelima: Podnositelj zahtjeva podnio je prijavu za mjesto zamjenika državnog odvjetnika pritom se pozivajući na čl. 22. st. 2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (UZPNM). Državnoodvjetničko vijeće (DOV) donijelo je odluku 11. siječnja 2005. te istom imenovalo za zamjenika drugog kandidata, a ne podnositelja zahtjeva, na temelju iskustva u radu na građanskopravnim i upravnim predmetima. Isto tako je u odluci sadržana i uputa o pravnom lijeku, a koja navodi kako se protiv odluke DOV-a može pokrenuti upravni spor podnošenjem tužbe Upravnom sudu Republike Hrvatske u roku od 30 dana od dana dostave iste. Sukladno ovoj uputi podnositelj pokreće upravni spor tužbom pritom se pozivajući na čl. 22. st. 2. UZPNM. Međutim, Upravni sud utvrđuje kako je tužba nedopuštena s obzirom na to da pobijena odluka DOV-a ne predstavlja upravni akt u smislu čl. 6. st. 2. Zakona o upravnim sporovima (ZUS). Sud isto tako navodi kako je podnositelj umjesto tužbe trebao podnijeti zahtjev za zaštitu ustavom zajamčenog prava, što je pravni lijek prema čl. 66 ZUS-a. Nadalje, sud tumači kako se tužba podnositelja ne može smatrati zahtjevom, čak niti sadržajno, s obzirom na to da se podnositelj pozvao na odredbu UZPNM, a ne na Ustavnu odredbu.

Iz tih razloga podnositelj podnosi ustavnu tužbu protiv presude Upravnog suda na temelju povrede prava na pristup sudu prema čl. 6. st. 1. Konvencije, no Ustavni je sud odbio tužbu navodeći pritom kako navedeni članak nije povrijeđen te se istovremeno poziva na svoju dosadašnju praksu u kojoj navodi pravilo kako protiv odluke o imenovanju zamjenika državnog odvjetnika postoji sredstvo pravne zaštite pred Upravnim sudom koje mora biti iscrpljeno prije nego li se Ustavnom sudu podnese tužba.

Podnositelj prigovara kako je usprkos pogrešnoj obavijesti DOV-a o pravnim sredstvima na raspolaganju protiv njegove odluke, Upravni sud odbio preispitati osnovanost tužbe te mu je time povrijeđeno pravo na pristup sudu i poziva se na čl. 6. st. 1. Konvencije.

Ocjena Europskog suda: Kako bi se uvjerio da nije narušena bit podnositeljevog „prava na sud”, Sud mora ispitati može li se odluka Upravnog suda, kojom je utvrđeno da je tužba nedopuštena, smatrati predvidivom na temelju mjerodavnog zakonodavstva i sudske praksu te s obzirom na činjenicu da je podnositelj dobio pogrešnu uputu o pravnim sredstvima koja su mu na raspolaganju. U vezi s istim, Sud navodi kako Zakon o državnom odvjetništvu ne sadrži nikakve odredbe o pravnim sredstvima protiv odluka DOV-a o imenovanju zamjenika državnog odvjetnika te iz istog nije jasno koje je pravno sredstvo trebalo koristiti. Ovu je pravnu prazninu popunilo sudsko tumačenje Upravnog suda 17. studenog 2004. godine kada je sud po prvi puta presudio kako se takve odluke mogu pobijati zahtjevom za zaštitu ustavom

zajamčenog prava na temelju čl. 66. ZUS-a. Ista je donesena oko dva mjeseca prije nego li je podnositelj podnio svoju tužbu te na temelju toga Sud smatra kako nije trebao biti svjestan odluke niti zanemariti izričitu uputu o pravnim sredstvima sadržanu u odluci DOV-a, a koju je pobijao. Kao obrazloženje se navodi kako je predmetima u kojima je pravno sredstvo rezultat sudskog tumačenja potrebno barem šest mjeseci prije nego li ovakav razvoj sudske prakse dosegne dovoljni stupanj pravne sigurnosti, a prije nego što se može smatrati kako je javnost učinkovito svjesna domaće odluke koja je isto sredstvo uspostavila te kako su osobe kojih se isto tiče sposobne i obvezne koristiti ga.

U ovim konkretnim okolnostima, podnositelj je mogao očekivati da će ga Upravni sud prvo obavijestiti kako se njegova tužba može ispitati samo kao zahtjev za zaštitu ustavom zajamčenog prava te ga se istom pozvati da točno navede ustavno pravo koje, u svojem slučaju, smatra povrijeđenim. Umjesto toga, Upravni sud odmah je utvrdio kako je podnositeljeva tužba nedopuštena te se iz tog razloga podnositelj, bez svoje krivnje, zatekao u situaciji u kojoj je spriječen ispitati osnovanost pobijane odluke DOV-a. Sud smatra kako je dotična situacija povrijedila bit prava podnositelja na pristup sudu te je u ovome predmetu, iz tog razloga, došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

- Peruško protiv Hrvatske, presuda od 15. siječnja 2013., zahtjev br. 36998/09

Presuda Europskog suda: Povreda članka 6. stavka 1. Konvencije (pravno na pošteno suđenje - pristup sudu)

Postupak pred domaćim tijelima: Podnositelj je do 3. kolovoza 2001. godine radio kao čistač u Ministarstvu unutarnjih poslova kada mu je otkazan radni odnos zbog ukidanja njegovog radnog mjesta. Zbog toga ulaže prigovor Ministarstvu protiv te odluke te podnosi građansku tužbu Općinskom sudu u Puli i upravnu tužbu Upravnom sudu protiv ministrovog nepravovremenog odgovora na prije podneseni prigovor. Općinski sud donosi odluku o vlastitoj nadležnosti, odnosno manjku iste u ovome predmetu, a u međuvremenu Ministar odbija podneseni prigovor te produljuje otkazni rok promjenom datuma prestanka radnog odnosa. Povodom tog događaja, podnositelj povlači svoju upravnu tužbu.

Isto tako ulaže žalbu Županijskom sudu u Puli zbog odluke Općinskog suda o nadležnosti i podnosi drugu tužbu Upravnom sudu. Županijski sud odbija žalbu i potvrđuje prvostupanjsku odluku Općinskog suda u kojoj je također navedeno kako je za ovaj predmet nadležan Upravni sud, koji je netom prije obustavio postupak pokrenut prvom upravnom tužbom. Sukladno odluci o nadležnosti, Općinski sud prosljeđuje predmet Upravnom sudu, no podnositelj je odlučio istu povući te je o tome obaviješten i Upravni sud koji 16. siječnja 2003. godine obustavlja postupak pokrenut građanskom tužbom pritom tumačeći kako podnositelj odustaje od tužbe u cijelosti. Međutim, podnositelj požuruje Upravni sud te ističe razliku između građanske tužbe koju je povukao, a koja je bila prosljeđena Upravnom sudu od one upravne koju je izravno podnio Upravnom sudu i koju nije povukao.

Datuma 12. kolovoza 2005. podnositelj podnosi ustavnu tužbu na temelju čl. 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (UZUS) prigovorivši duljini postupka pred Upravnim sudom s obzirom na to da nije primio nikakvu obavijest ili odgovor suda u vezi s drugom upravnom tužbom koju je podnio 31. prosinca 2001. godine te ističe kako je obustavio postupak pokrenut građanskom tužbom. Ustavni sud potom obaviještava podnositelja kako je postupak obustavljen 16. siječnja 2003. te se istom postavlja pitanje želi li podnositelj ostati pri ustavnoj tužbi. Podnositelj odlučuje ostati pri ustavnoj tužbi te u obavijesti navodi kako se odluka Upravnog suda od 16. prosinca 2003. odnosi na postupak pokrenut građanskom, ali ne i upravnom tužbom te napominje kako nikada nije zaprimio nikakav odgovor niti obavijest od Upravnog suda u vezi s upravnom tužbom iz 31. prosinca 2001. godine. Nadalje, Ustavni sud utvrđuje kako je ustavna tužba nedopuštena jer je podnesena nakon 16. siječnja 2003. godine kada je Upravni sud obustavio postupak s obzirom na to da se prema čl. 63. UZUS-a ustavne tužbe zbog duljine postupka ne mogu podnijeti nakon završetka istog. Ta je odluka Ustavnog suda zatim dostavljena podnositelju.

Prema izdvojenom mišljenju Ustavnog suca Davora Krapca, u kojemu je objasnio kako kada je Općinski sud proslijedio predmet, dokumente istog uložio je u spis predmeta otvorenog na osnovi upravne tužbe Upravnom sudu od 31. prosinca 2001. godine. Iz tog je razloga, kada je podnositelj povukao proslijeđenu građansku tužbu, Upravni sud obustavio oba postupka. Uzevši u obzir požurnicu koju je podnositelj podnio Upravnom sudu može se zaključiti kako je time izrazio želju za nastavak postupak pokrenutog gore navedenom upravnom tužbom. Krapac isto tako ističe kako podnositelj nije imao pravo na žalbu zbog pogrešne odluke Upravnog suda niti je mogao podnijeti zahtjev za ponavljanje postupka što predstavlja povredu prava na pristup sudu te na suđenje u razumnom roku.

Ocjena Europskog suda: Sud primjećuje kako se ovaj konkretan predmet tiče složenih činjeničnih okolnosti te s obzirom na iste bilježi kako je podnositelj podnio tri različite tužbe domaćim sudovima: dvije od tih tužbi Upravnom sudu te jednu redovnom građanskom sudu, odnosno Općinskom sudu u Puli. Sve ove tužbe odnosile su se na istu činjeničnu i pravnu pozadinu, a razlika je što su se građanska i prva upravna tužba odnosile na prvostupanjsku odluku Ministarstva, dok se druga upravna služba od 31. prosinca 2001. odnosila na drugostupanjsku odluku ministra unutarnjih poslova.

Nadalje, Sud ustanovljuje kako je odluka Upravnog suda nejasna s obzirom na to da se poziva na povlačenje tužbe podnesene Općinskom sudu, a obustava postupka odnosila se na drugostupanjsku odluku ministra unutarnjih poslova protiv koje nije bila podnesena nikakva građanska tužba. Temeljem ovih činjenica Sud prihvaća podnositeljevu izjavu o smatranju kako je postupak pokrenut tužbom od 31. prosinca 2001. još uvijek u tijeku iz razloga što istu nikad nije povukao niti je ikada primio kakvu potvrdu ili odluku Upravnog suda u kojoj bi bilo navedeno kako će se njegova građanska tužba ispitati zajedno s tužbom podnesenom Upravnom sudu. Prema uvjerenju Suda, podnositelj je razumno mogao očekivati kako je njegov postupak po tužbi od 31. prosinca 2001. još uvijek bio u tijeku.

Nadalje, Sud bilježi kako je podnositelj, nakon što je primio odluku od 16. siječnja 2003. godine o obustavi postupka, požurio Upravni sud da odluči o gore navedenoj tužbi. Međutim, s obzirom na to da nije primio nikakvu obavijest niti odgovor Upravnog suda, podnositelj je podnio ustavnu tužbu prigovarajući duljini postupka. Tek je od Ustavnog suda saznao kako se odluka o obustavi postupka ticala i njegove upravne tužbe od 31. prosinca 2001. godine.

S obzirom na to da podnositelj nije povukao svoju već navedenu upravnu tužbu, Sud smatra kako je Upravni sud pogrešno obustavio taj postupak, pritom upućujući i na nalaze suca Krapca koji je dao izdvojeno mišljenje. Nadalje, Sud smatra kako je i Ustavni sud pogriješio time što se nije umiješao i osigurao poštovanje podnositeljevog prava na pristup sudu, iako je bio svjestan i upućen u sve okolnosti podnositeljevog predmeta te pogreške koju je počinio Upravni sud. Sukladno okolnostima ovog predmeta, Sud smatra kako je Upravni sud pogrešno obustavio postupak i time povrijedio podnositeljevo pravo na pristup sudu. Iz tih razloga došlo je do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

- Hrdalo protiv Hrvatske - presuda od 27. rujna 2011., zahtjev br. 23272/07

Presuda Europskog suda: Povreda članka 6. stavka 1. Konvencije (pravično ispitivanje slučaja - jednakost oružja)

Postupak pred domaćim tijelima: Na temelju čl. 52. st. 3. Zakona o sustavu državne uprave, Vladi Republike Hrvatske dana je nadležnost da imenuje i razrješava predstojnika područnog ureda državne uprave. Sukladno tome, Vlada je 27. studenog 2003. godine imenovala podnositelja predstojnikom Ureda državne uprave u Dubrovačko-neretvanskoj županiji te ga je 17. ožujka 2004. s istog položaja jer je podnositelj proglašen krivim za kazneno djelo presudom Općinskog suda u Dubrovniku od 18. prosinca 2003. godine. Podnositelj podnosi tužbu Upravnom sudu protiv Vlade time pobijajući odluku o svom razrješenju. Vlada dostavlja svoj odgovor na tužbu podnositelja, ali isti nije proslijeđen podnositelju. U istom Vlada navodi kako se u osporenom rješenju poziva na okolnosti tužitelja, a za koje je ocijenjeno kako bi mogle štetiti ugledu ureda državne uprave, odnosno državne službe u cijelosti. Smatra se kako vođenje kaznenog postupka protiv predstojnika ureda može imati negativan utjecaj u javnosti te izazvati sumnju u savjesnost i zakonitost postupanja zaposlenih u uredu državne uprave kojim takva osoba upravlja. Iz tih je razloga Vlada odlučila razriješiti podnositelja s položaja predstojnika ureda.

Upravni sud odbija tužbu podnositelja pritom utvrdivši da se pobijana odluka od 17. ožujka 2004. godine temeljila na čl. 30. st. 4. Zakona o Vladi Republike Hrvatske te čl. 52. st. 3. Zakona o sustavu državne uprave. U obrazloženju presude navodi se kako se samim vođenjem kaznenog postupka i donošenjem nepravomoćne presude, s obzirom na položaj predstojnika ureda državne uprave, može naštetiti ugledu državne službe.

Podnositelj, zatim, 15. siječnja 2005. podnosi ustavnu tužbu protiv presude Upravnog suda, navodeći, *inter alia*, povrede sljedećih ustavnih prava: pravo na pošteno suđenje, presumpciju nevinosti i poštovanje dostojanstva, ugleda i časti podnositelja. Također tvrdi kako je bio

razriješen s dužnosti na temelju nepravomoćne osuđujuće odluke donesene u kaznenom postupku pritom navodeći kako za isti nije niti znao te u kojemu nije imao priliku sudjelovati. Ustavni je sud 12. listopada 2006. odbio tužbu podnositelja te mu dostavio svoju odluku u kojoj navodi kako podnositelju nije povrijeđeno jamstvo iz čl. 28. Ustava s obzirom na to da se u postupku u kojemu je donesena osporena presuda nije raspravljalo o podnositeljevoj krivnji, već o zakonitosti upravnog akta te se, isto tako, utvrđuje kako nije povrijeđeno ni jamstvo iz čl. 35. Ustava jer su i presuda Upravnog suda i prethodno rješenje o razriješenju doneseni u pravilno provedenom postupku te su osnovani na mjerodavnim propisima.

Ocjena Europskog suda: Podnositelj prigovara kako je navedeni upravni postupak kojim je razriješen s položaja bio nepošten. Također navodi kako mu nikada nije dostavljen odgovor Vlade na njegovu upravnu tužbu od 20. travnja 2004. te kako se iz tog razloga nije imao priliku na istu očitovati čime su domaće vlasti povrijedile načelo jednakosti oružja. Sud bilježi kako je 24. lipnja 2004. Vlada dostavila odgovor na tužbu podnositelja, a koji je sadržavao obrazloženo mišljenje o osnovanosti tužbe podnositelja, Upravnom sudu te je istim tražila da se tužba odbaci. Nadalje nije sporno da ovaj odgovor nije prosljeđen podnositelju zahtjeva te kako se nije imao priliku na njega očitovati. Sud je na temelju prijašnje sudske prakse u sličnim slučajevima ustanovio kako je u takvoj situaciji utjecaj koji očitovanje ima na presudu zaista neznatan s obzirom na to da je procjena zahtjeva li neki dokument očitovanje ili ne na samim strankama u sporu. Isto tako se naglašava kako se u ovom slučaju radi o povjerenju partijskih stranaka u rad pravosuđa, a koje se temelji na znanju da su iste imale priliku iznijeti svoje stavove o svakom dokumentu u spisu. Valja naglasiti kako je Vlada, kao odgovor na tvrdnje podnositelja u tužbi, dostavila nove tvrdnje u prilog svojoj odluci. Iz tih je razloga bilo potrebno dati podnositelju priliku da na iste da svoje primjedbe ukoliko to želi učiniti. Nadalje se temeljem poštovanja prava na pošteno suđenje, a koje je zajamčeno čl. 6. st. 1. Konvencije, zahtijevalo da se podnositelju dopusti da se upozna s odgovorom kojeg je dostavila Vlada te da na njega da primjedbe. S obzirom na to da podnositelju ova prilika nije dana niti je njezin nedostatak ispravljen činjenicom da je podnositelj prigovorio Ustavnom sudu, na što je imao pravo, budući da isti ne preispituje predmet u potpunosti. U skladu sa prijašnjom praksom i presudama u sličnim slučajevima, Sud zaključuje kako je u ovom konkretnom slučaju došlo do povrede čl. 6. st.1. Konvencije zbog povrede načela jednakosti oružja.

- Maravić Markeš protiv Hrvatske - presuda od 9. siječnja 2014., zahtjev br. 70923/11

Presuda Europskog suda: Povreda članka 6. stavka 1. Konvencije (pravično ispitivanje slučaja - jednakost oružja)

Postupak pred domaćim tijelima: Podnositeljica se 1985. godine zaposlila kao inspektorica u Gradu Zagrebu, a Izvršno vijeće Grada Zagreba istu je 25. lipnja 1991. godine smijenilo s njezina položaja te ju stavilo na raspolaganje. Podnositeljica je zatim preraspodijeljena u Gradski sekretarijat za prostorno uređenje, komunalne poslove, promet i veze (u daljnjem tekstu: Sekretarijat), a bez da je u istom dobila stalno radno mjesto. Sekretarijat je 30. rujna odlučio kako za podnositeljicu ne može pronaći trajni položaj unutar organizacije te joj je 31. ožujka 1992. raskinut radni odnos po isteku otkaznog roka. Važno je naglasiti kako

podnositeljica u to vrijeme nije primila nikakvu otpremninu. Iz tog je razloga podnositeljica 29. srpnja 2006. od Gradskog ureda (bivšeg Sekretarijata) zatražila isplatu otpremnine. Gradski ured taj zahtjev odbacuje zbog njegova nepravovremenog podnošenja. Naime, kako stoji u obrazloženju odluke Gradskog ureda, zahtjev podnositeljice je nedopušten jer nisu zadovoljeni uvjeti za pokretanje postupka na temelju čl. 138. Zakona o radu koji određuje da zastara za zahtjeve koji proizlaze iz radnog odnosa nastupa nakon tri godine te na temelju čl. 214. st. 1. Zakona o obveznim odnosima po kojemu pravo zahtijevanja ispunjenja obveze prestaje istekom razdoblja zastare. Iz ovoga slijedi kako je podnositeljica podnijela zahtjev nakon isteka zastare s obzirom na to da ista teče od 1. travnja 1992. godine.

Podnositeljica zatim ulaže žalbu na odluku Gradskog ureda njegovom pročelniku koji ju potom odbija kao neosnovanu te potvrđuje prvostupanjsku odluku Gradskog ureda. Kako stoji u obrazloženju, prvostupanjsko je tijelo u potpunosti i ispravno utvrdilo činjeničnu pozadinu te donijelo ispravnu odluku. Također se utvrđuje kako su tvrdnje podnositeljice da su se na njezin predmet trebale primjenjivati odredbe Zakona o državnoj upravi te Zakona o upravnom postupku neosnovane. Isto tako se navodi kako je na samom početku očigledno da je zahtjev podnositeljice u zastari te je, stoga, valjanost odluke prvostupanjskog tijela jasna.

Podnositeljica 23. prosinca 2006. podnosi tužbu Upravnom Sudu Republike Hrvatske protiv gore opisane prizivne odluke te istu Upravni sud šalje Gradskom uredu na odgovor. Gradski ured podnosi odgovor Upravnom sudu 15. veljače 2007. u kojemu po prvi puta preispituje podnositeljičino pravo na otpremninu tvrdeći kako, i da ju je zatražila u zakonskom roku, ne bi imala pravo na istu jer njezin radni odnos nije raskinut na temelju čl. 383. točke (a) Zakona o državnoj upravi na koji se ova poziva, već na temelju čl. 383 istog zakona. Naime, čl. 383. predviđa rekonstruiranje jedinica ili pojedinačnih položaja kao temelj stavljanja na raspolaganje za premještaj ili raskid radnog odnosa te kao takav ne predviđa otpremninu te je očigledno podnositeljičin radni odnos raskinut na osnovi ovog članka. Valja naglasiti kako ovaj odgovor Gradskog ureda nije proslijeđen podnositeljici.

Podnositeljica ukupno četiri puta u razdoblju od 26. rujna 2007. do 9. prosinca 2008. traži od Upravnog suda da se požuri postupak te da se o njezinom predmetu odluči neovisno o održavanju usmene rasprave. Podnositeljica potom 31. ožujka 2009. traži od Upravnog suda i predsjednika Vrhovnog suda da se iz njezina predmeta izuzmu dodijeljeni sudac i predsjednik Upravnog suda na temelju sumnje kako se njezin predmet namjerno odgađa. Predsjednik Vrhovnog suda odbija njezin zahtjev za izuzećem predsjednika Upravnog suda kao neosnovan, a isti zahtjev za izuzećem dodijeljenog suca predsjednik Upravnog suda tumači kao nepotkrijepljen. Upravni sud konačno donosi svoju odluku te 6. svibnja 2009. odbija tužbu podnositeljice smatrajući kako je ista bez osnove s obzirom na to da je zahtjev podnijela nakon isteka zakonskog roka.

Podnositeljica 10. srpnja 2009. podnosi ustavnu tužbu Ustavnom sudu pritom se žaleći na izostanak kontradiktornog postupka pred Upravnim sudom te se poziva kako su spornim odlukama povrijeđena njezina ustavna prava. Ustavni sud istu potom odbija tumačeći tužbu kao neosnovanu te navodi kako podnositeljica nije uspjela pokazati da je Upravni sud djelovao

suprotno ustavnim odredbama o ljudskim pravima i temeljnim slobodama niti da je proizvoljno tumačio mjerodavne ustavne odredbe te iz tih razloga Ustavni sud ocjenjuje kako ovaj konkretan slučaj ne otvara pitanje ostvarenja ustavnih podnositeljice.

Ocjena Europskog suda: Sud primjećuje kako je Gradski ured 15. veljače 2007. podnio odgovor na tužbu podnositeljice Upravnom sudu od 23. prosinca 2006. te je istom tražio od suda da se tužba odbije. Također nije osporeno kako ovaj odgovor nije proslijeđen podnositeljici te kako se ona zbog toga na isti nije mogla očitovati. Odgovor Gradskog ureda sadržavao je obrazloženo mišljenje o osnovanosti, odnosno neosnovanosti podnositeljčine tužbe. Sukladno prijašnjom praksom, Sud tvrdi kako je u takvoj situaciji učinak prigovora na presudu od male važnosti te se ovdje ustvari radi o povjerenju stranaka u sporu u rad pravosuđa koje je utemeljeno, između ostalog, na saznanju da su imali mogućnost izraziti svoje stavove o svakom dokumentu u spisu.

Gradski se ured u svome odgovoru nije ograničio na ponavljanje razloga navedenih u odluci, već je iznio nove tvrdnje kao odgovor na tvrdnje koje je podnositeljica navela u tužbi. Isti, također, naglašava kako podnositeljica nikad nije ispunjavala uvjete za dobivanje otpremnine temeljem gore opisane pravne osnove. Upravni se sud pozivao na nove tvrdnje Gradskog ureda i iste uključio u svoju presudu od 6. svibnja 2009. stoga Sud smatra kako je bilo važno podnositeljici omogućiti odgovor na te tvrdnje ukoliko je to željela. S obzirom na dosadašnju sudsku praksu u kojoj je Sud u predmetima koji su se bavili sličnim pitanjima utvrđivao povredu čl. 6. st. 1. Konvencije stoga je i u ovome konkretnom predmetu donio istu presudu i zaključio kako je došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

- T.G. protiv Hrvatske - presuda od 11. srpnja 2017., zahtjev br. 39701/14

Presuda Europskog suda: Povreda članka 6. stavka 1. Konvencije (pravično ispitivanje slučaja - jednakost oružja i kontradiktornost)

Postupak pred domaćim tijelima: Podnositelj zahtjeva je podnio policijskoj postaji zahtjev za produženjem valjanosti oružanog lista za potrebe lova te je pri predaji zahtjeva priložio i uvjerenje Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske o zdravstvenoj sposobnosti za držanje i nošenje oružja. Po zaprimanju zahtjeva policija je provela sigurnosnu provjeru te je temeljem izvješća od 22. veljače 2011., u kojemu se navodi kako je podnositelj zahtjeva često bio pod utjecajem alkohola, pozvao podnositelja na davanje iskaza u vezi s namjerom povjerenstva za oružje da mu ne produži valjanosti njegova oružanog lista. Podnositelj je porekao uživanje alkohola te izjavio kako se može, po potrebi, podvrgnuti bilo kakvim testovima povezanim s njegovim zdravljem i navodnim uživanjem alkohola. Isto tako podnositelj u kasnijem pismenom iskazu poriče sve optužbe o uživanju alkohola te tvrdi kako ne postoje opravdani razlozi za odbijanje produženja valjanosti njegova oružanog lista. Policija je zahtjev za produženje valjanosti oružanog lista podnositelja odbila na temelju utvrđenja sklonosti uživanja alkohola policijskom provjerom.

Podnositelj zahtjeva ovo rješenje osporava pred Ministarstvom unutrašnjih poslova te povodom toga Ministarstvo nalaže policiji da pripremi novu procjenu sigurnosne provjere podnositelja pritom navodeći kako izvješće od 22. veljače 2011. godine nije potkrijljeno relevantnim dokazima. Policija potom 9. studenog 2011. priprema novo izvješće o sigurnosnoj provjeri podnositelja u kojemu se navode dodatne pojedinosti o podnositeljevom navodnom uživanju alkohola. Također se u istom obrazlažu sve važne pojedinosti o izvorima informacija koje su klasificirane kao povjerljive. Na temelju dokumenata koji su se nalazili u spisu i koji su ukazivali na njegovu sklonost uživanja alkohola, Ministarstvo je odbilo prigovore podnositelja te je zbog toga podnositelj podnio tužbu Upravnom sudu pritom tvrdeći kako se odbijanje produžavanja valjanosti njegovog oružanog lista temelji na pretpostavkama te kako ne postoje relevantni dokazi kojima bi se potkrijepili zaključci policije. Podnositelj zahtjeva također traži od policije da mu dostavi relevantne službene bilješke koje sadrže optužbe protiv njega, no sukladno Zakonom o pravu na pristup informacija koji je tada bio na snazi, tražene informacije nisu mu obzanjene.

Upravni sud održava dva ročišta: 26. travnja 2012. na kojemu je saslušao tvrdnje stranaka te 17. svibnja 2012. na kojemu je izvršio uvid u povjerljiv spis bez prisutnosti stranka, a kojeg je nastavio u njihovoj prisutnosti. Upravni je sud zatim 23. svibnja 2012. godine odbio podnositeljevu tužbu te potvrdio odluke administrativnih tijela o odbijanju produženja valjanosti oružanog lista podnositelja, kao obrazloženje navodeći kako je pregledom povjerljivih službenih zabilješki ustanovio da je policija imala osnovane razloge za odbijanje produženja valjanosti oružanog lista.

Podnositelj osporava presudu Upravnog suda pred Ustavnim sudom prigovorivši kako mu je odbijen pristup dokazima koji sadrže optužbe protiv njega te mu time nije dana prilika da ospori navode predmeta. Isto tako tvrdi kako je došlo do povrede njegovog prava na poštovanje njegovog privatnog života zbog neosnovanog odbijanja produženja valjanosti oružanog lista. Ustavnu je tužbu potkrijepio i popisom potpisa susjeda koji potvrđuju da se ne upušta u uživanje alkohola te je podnio i liječničko uvjerenje iz kojeg proizlazi da s istim nema problema. Ustavni je sud 6. veljače 2014. odbio tužbu kao neosnovanu te je obrazložio kako je ispitivanje činjenica i primjena mjerodavnog zakonodavstva funkcija nadležnih tijela te kako funkcija Ustavnog suda nije rješavanje navodnih pogrešaka u pravu ili činjenica, osim ako one nisu dovele do povrede ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom. Isto tako, Ustavni sud utvrđuje kako uskraćivanje dodatnih pojedinosti na kojima su se temeljila policijska izvješća ne predstavlja povredu podnositeljevih prava.

Ocjena Europskog suda: Podnositelj je u prigovorio nepravilnosti postupka s obzirom na to da je produženje valjanosti njegova oružnog lista odbijeno na temelju službenih bilješki policije koje mu nisu u potpunosti obznanjene te tvrdi da su izvješća o njegovoj sigurnosnoj provjeri temeljena na neprovjerenim i netočnim pretpostavkama policije. Nadalje navodi kako, iako je zatražio otkrivanje podataka na kojima se izvješća temelje, oni mu nikada nisu dani na uvid. Umjesto toga, Upravni je sud Republike Hrvatske izvršio uvid *ex parte* i time ga spriječio u učinkovitoj obrani u njegovom predmetu. Prema mišljenju podnositelja ova je radnja protivna zahtjevima jednakosti oružja i kontradiktornog postupka iz članka 6. Konvencije. Podnositelj

također navodi kako je u dovoljnoj mjeri pokazao da nije sklon uživanju alkohola niti je postojao razlog da mu se odbije produženje valjanosti oružnog lista. Europski sud ograničio se na ispitivanje je li podnositelj zahtjeva bio dovoljno upoznat s optužbama protiv njega i jesu li poteškoće uzrokovane ograničenjem njegovog pristupa informacijama imale dovoljnu protutežu u postupcima koje je proveo Upravni sud te je isti utvrdio kako je zbog iznimno ograničenog opsega informacija dostupnih podnositelju Upravni sud trebao posvetiti posebnu pažnju i pozornost tome da osigura kako postupak donošenja odluke ispunjava zahtjeve kontradiktornog postupka i jednakosti oružja. Suprotno tome, Upravni je sud bez prisutnosti stranaka izvršio procjenu dokaza na kojima je policija temeljila svoja izvješća te je prihvatio ista kao dovoljnu činjeničnu osnovu za odluku koja se pred njim osporavala, a pritom nije uzeo u obzir ograničenja prava podnositelja. Sud je na toj osnovi utvrdio kako u postupku pred Upravnim sudom nisu provedene prikladne mjere zaštite interesa podnositelja kojima bi mu se osiguralo pošteno suđenje, kako je zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

- Letinčić protiv Hrvatske - presuda od 3. svibnja 2016., zahtjev br. 7183/11

Presuda Europskog suda: Povreda članka 6. stavka 1. Konvencije (opće pravo na pošteno suđenje)

Postupak pred domaćim tijelima: Podnositelj je zatražio obiteljsku invalidninu u vezi sa samoubojstvom oca, koji je bio branitelj, pritom tvrdeći da je samoubojstvo bilo posljedica mentalne bolesti uzrokovane sudjelovanjem u ratu. Nadležni odjel Ministarstva obrane odbio je njegov zahtjev zbog toga što otac podnositelja nije imao utvrđeni status hrvatskog branitelja te isto rješenje podnositelj osporio pred Ministarstvom obrane koje je usvojilo njegovu žalbu i time ukinulo prvostupanjsku odluku te vratilo predmet na ponovno odlučivanje iz razloga što priroda podnositeljevog zahtjeva nije odgovarajuće utvrđena. Nakon nekoliko postupovnih odluka Odjela za branitelje (Odjel) i Ministarstva branitelja i međugeneracijske solidarnosti (Ministarstvo) Upravni je sud naložio obama tijelima da ispituju osnovanost podnositeljevog zahtjeva za obiteljsku invalidninu te je podnositelj trebao imati mogućnosti istu osporiti ako nije bio zadovoljan ishodom.

Odjel je odbio podnositeljev zahtjev na temelju činjenice kako ništa u spisu nije ukazivalo na korelaciju smrti njegova oca i njegovog sudjelovanja u ratu. Podnositelj ovu odluku osporava pred Ministarstvom koje je potom utvrdilo da nikada nije bilo jasno utvrđeno činjenično stanje predmeta koje povezuje samoubojstvo oca podnositelja s njegovim sudjelovanjem u ratu te je povodom toga naložilo Odjelu da razjasni to pitanje traženjem vještačenja činjenica od nadležne zdravstvene ustanove te da pribavi relevantne izjave svjedoka u vezi s ratnom službom podnositeljevog oca. Na temelju zadanih uputa, Odjel je izvršio što se od njega i tražilo.

Regionalni centar za psihotraumu (Centar), zakonom ovlaštena institucija javnog zdravstva za vještačenje pitanja koja se tiču psihičkih poremećaja branitelja, zaključio je na osnovi dostupnih medicinskih izvješća i iskaza svjedoka da podnositeljev otac nije patio ni od kakvih simptoma koji su posljedica psihijatrijske dijagnoze povezane s njegovim sudjelovanjem u ratu

te se na tim osnovama njegovo samoubojstvo nije moglo pripisati ratnoj službi. Valja naglasiti kako ovaj nalaz i mišljenje vještaka nije prosljeđen podnositelju zahtjeva.

Temeljem gore opisanog vještačenja Centra, Odjel je odbio podnositeljev zahtjev za obiteljsku invalidninu. Podnositelj je ovu odluku osporio pred Ministarstvom te je tražio vraćanje predmeta odjelu na ponovni postupak radi daljnjeg ispitivanja. Tvrдио je kako su nalaz i mišljenje Centra površni s obzirom na to da nisu bili zatraženi u pogledu svih aspekata događaja, odnosno trostrukog ubojstva koje je njegov otac počinio. Isto tako tvrdi kako su mišljenje i nalaz nelogični s obzirom na to kako njegov otac nije imao psihičkih problema prije rata, a nakon sudjelovanja u istom počinio je gore navedeno kazneno djelo i samoubojstvo. Stoga je teško povjerovati kako nije patio o neke mentalne bolesti. Podnositelj nadalje tvrdi kako je trebalo zatražiti još jedno vještačenje od strane sudskih vještaka i naglasio je kako mu se svaki vještački nalaz treba proslijediti kako bi isti komentirao prije donošenja odluke. Ministarstvo je odbilo ovu podnositeljevu žalbu pozivajući se pritom na nalaz i mišljenje Centra.

Podnositelj podnosi upravnu tužbu protiv odluke Ministarstva Upravnom sudu i istom od njega traži da odluči o osnovanosti predmeta. Također je istaknuo kako je postupak bio prekomjerno dugačak te kako upravna tijela nisu djelotvorno postupila po prethodnim uputama ovog suda. Stoga je Upravni sud na temelju čl. 63. Zakona o upravnim sporovima trebao sam odlučiti o osnovanosti predmeta. Ukoliko sud ne odluči o istoj, tada se treba ukinuti odluka Ministarstva i vratiti predmet na ponovni postupak. U ovoj je tužbi podnositelj naglasio kako Ministarstvo nije odgovorilo na konkretne tvrdnje navedene u njegovoj žalbi protiv prvostupanjske odluke Odjela te kako je ono samo ponovilo nalaze iste. Podnositelj se također poziva na svoju tvrdnju da je nalaz i mišljenje Centra površno te da je sukladno čl. 191. Zakona o upravnim sporovima trebalo zatražiti drugo vještačenje koje će provesti sudski vještaci iz područja psihijatrije.

Upravni je sud odbio tužbu kao neosnovanu te zbog toga podnositelj podnosi ustavnu tužbu tvrdeći kako mu je u postupku povrijeđeno pravo na pošteno suđenje te dalje tvrdi kako su upravna tijela i Upravni sud ignorirali njegov zahtjev da vještačenje provedu redoviti sudski vještaci niti mu je dana prilika da se upozna s vještačkim nalazom i isti komentira prije nego li se donese odluka tijekom postupka. Ustavni je sud odbacio ovu tužbu kao nedopuštenu na temelju njezine očite neosnovanosti. Kako stoji u obrazloženju podnositelj nije uspio dokazati da su nadležni sudovi postupili suprotno ustavnim odredbama o ljudskim pravima i temeljnim slobodama niti da su proizvoljno protumačili mjerodavne odredbe. Zbog navedenog, Ustavni sud smatra kako ovaj predmet ne dovodi u pitanje ustavna prava tužitelja, stoga u istom ne postoji pitanje ustavnog zakona o kojemu bi ovaj nadležni sud odlučivao.

Ocjena Europskog suda: Europski je sud istaknuo kako članak 6. stavak 1. Konvencije ne sprječava nacionalne sudove da se oslanjaju na mišljenja vještaka koja su sastavila specijalizirana tijela za rješavanje sporova kada isto zahtijeva priroda spornih pitanja koja se razmatraju. Međutim, zahtijeva da se u obzir uzme zahtjev neutralnosti od strane stalnog vještaka, kako je sudski postupak u skladu s načelom kontradiktornosti i kako se podnositelja stavilo u ravnopravan položaj s državom, u skladu s načelom ravnopravnosti stranaka. Sud je

utvrdio da su nalazi i mišljenja vještaka u konkretnom slučaju imali dominantan utjecaj na sudsku ocjenu činjenica jer su se odnosili na područje medicine, a koje nije bilo u sklopu sudačkog znanja.

Podnositelj zahtjeva bio je izuzet iz postupka traženja i pribavljanja nalaza i mišljenja vještaka Centra te je saznao njegovu bit tek nakon donošenja odluke Odjela kojom se odbacuje njegov zahtjev za obiteljsku invalidninu. Ovime je položaj podnositelja u postupku ozbiljno otežan jer nije imao priliku upoznati se i komentirati dokumente koje su razmotrili vještaci niti je imao priliku ispitati svjedoku koji su dali relevante iskaze za vještački nalaz pred upravnim tijelima kao što je isto predviđeno mjerodavnim domaćim pravom.

Ministarstvo je ignoriralo sve njegove prigovore u tom pitanju, a Upravni sud potvrdio je takvo postupanje Ministarstva, navodeći kako konkretni prigovori podnositelja nisu važni za donošenje odluke o njegovom zahtjevu. Iz toga slijedi da Upravni sud koji postupa u posljednjem stupnju upravnog postupka kao pravosudno tijelo koje ima punu nadležnost ispitati sva činjenična i pravna pitanja koja se pojavljuju u kontekstu predmeta, u ovom predmetu nije kritički postupio i otklonio postupovne propuste koji se odnose na isključenje podnositelja iz postupka traženja i pribavljanja nalaza i mišljenja vještaka. Ustavni sud, također, nije naknadno na odgovarajući način riješio i ispravio propust Upravnog suda te je zbog istog došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

ZAKLJUČAK

Pravo na pošteno suđenje jedno je od temeljnih ljudskih prava koje se nalazi u središtu demokratskog pravnog sustava. Ustav Republike Hrvatske i Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda propisuju da svaki pojedinac ima pravo na pošteno suđenje, uključujući pravo na nepristranost, pravo na kontradiktornost postupka, pravo na pravedno suđenje u razumnom roku, pravo na jednakost oružja i druge ključne elemente koji su od vitalnog značaja za osiguranje pravednog suđenja.

Jedan od važnih elemenata poštenog suđenja je nepristranost sudova. Sudovi moraju biti neovisni i nepristrani te moraju odlučivati isključivo na temelju pravnih normi i činjenica, bez utjecaja drugih osoba ili institucija. Upravo zato je važno osigurati da sudovi budu neovisni u svom radu, te da imaju dostatna financijska i kadrovska sredstva za nesmetan rad.

Još jedan od elemenata poštenog suđenja je pravo na pravično suđenje. Pravo na pravično suđenje podrazumijeva da se svakome omogući pošteno suđenje u razumnom roku, da se osigura pravo na iznošenje obrane i dokaza, te da se osigura pravo na sudsku zaštitu. Važno je naglasiti da je pravično suđenje pravo svakog građanina, a ne privilegija.

Međutim, u praksi se često događaju propusti u primjeni ovih standarda, a brojni slučajevi kršenja prava na pošteno suđenje mogu biti uzrokovani nerazumnim rokovima za odlučivanje, kršenjem prava na kontradiktornost postupka i nejednakom obranom. Suci i druge službene osobe u pravosuđu moraju se pobrinuti da se prava stranaka u postupku ne krše, što podrazumijeva poštivanje jednakosti oružja, pravo na razumno vrijeme suđenja te kontradiktornost postupka.

Iako hrvatski sudovi imaju dobre zakonske osnove za osiguranje poštenog suđenja, propusti i kršenja prava i dalje se događaju. Stoga je važno nastaviti s jačanjem sustava zaštite ljudskih prava i pravne države kako bi se osiguralo da svi građani Republike Hrvatske imaju pristup pravdi i poštenom suđenju.

U tom smislu, treba obratiti posebnu pažnju na osnaživanje uloge neovisnog sudstva u Republici Hrvatskoj te uspostavu učinkovitijeg i pravednijeg sustava zaštite ljudskih prava.

Potrebno je unaprijediti sudsku praksu, pružiti kontinuiranu edukaciju sudaca i pravnih stručnjaka o najboljim praksama u suđenju. Potrebno je i jačanje neovisnosti sudstva. Važno je osigurati neovisnost sudstva i pružiti veću podršku sudcima u odlučivanju u skladu s pravom. To može uključivati jačanje i poboljšanje etičkih standarda sudaca i osiguranje njihove neovisnosti od političkih pritisaka. Potrebno je provesti reforme koje će omogućiti brže i učinkovitije rješavanje sudskih postupaka. To uključuje upotrebu suvremenih tehnologija u sudskim postupcima, poboljšanje rada sudskih službenika i osoblja te uspostavu sustava upravljanja kvalitetom. Potrebno je osigurati veću transparentnost u radu sudova i pravosudnih tijela. To može uključivati objavljivanje presuda i drugih relevantnih informacija na mrežnim stranicama suda, poboljšanje dostupnosti sudskih postupaka i objavljivanje financijskih

izvješća i drugih relevantnih informacija. Trebalo bi osigurati stroge mjere za borbu protiv korupcije u pravosuđu i pojačati nadzor nad radom sudova. I još jedna bitna stvar, važno je omogućiti veće sudjelovanje javnosti u sudskim postupcima kako bi svi mogli biti upoznati sa stvarnim događajima oko sebe i na tuđim greškama, učiti svoja prava.

LITERATURA

Knjiga:

1. Grbić Sanja, Pošteno suđenje u građanskim postupcima u Hrvatskoj u svjetlu članka 6., stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014.
2. Grbić Sanja, Pravo na pošteno suđenje u građanskom postupku prema članku 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Republika Hrvatska: s posebnim osvrtom na pravo na pošteno suđenje u razumnom roku, načelo nezavisnosti i nepristranosti sudova te neartikulirana načela prava na pristup sudu i jednakosti oružja, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2012.
- 3.

Radovi:

1. Dr. sc. Boris Ljubanović: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 449.-457.
2. Reid, Karen, A practitioner's guide to European Convention on Human Rights, London, Sweet & Maxwell, 2007., str. 89.
3. Sessa Đuro, Savjetodavno vijeće sudaca Europe: mišljenje o pravičnom suđenju unutar razumnog roka i ulozi suca u postupku, Hrvatska pravna revija – ISSN 1332-8670, 5 (2005), 1; str. 9-14
4. Potočnjak Željko, Pravo na sud, pristup sudu i suđenje u razumnom roku u slučaju intervencije zakonodavca u sudske postupke u tijeku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991.), - ISSN 1330-349X, 25 (2004), 2; str. 823-853
5. Otočan Sanja, Načelo učinkovitosti upravnog spora u svjetlu konvencijskog prava na suđenje u razumnom roku, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu – ISSN 1847-0459, 57 (2020), 1; str. 179-193

Pravni propisi:

1. Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst), NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
2. (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pročišćeni tekst, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

Internetski izvori:

1. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:128039>
2. <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EULPHR2011B7183A11>
3. <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EULPHR2014B39701A14>
4. <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EULPHR2011B70923A11>
5. <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EULPHR2007B23272A07>
6. <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EULPHR2009B36998A09>
7. <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EULPHR2008B16924A08>
8. <https://www.matica-sindikata.hr/europski-sud-za-ljudska-prava-svjesno-izbjegavanje-ocitovanja-o-povredama-prava-koje-imaju-financijski-impakt-na-drzave-clanice/>
9. <https://freespeechforpeople.org/honoring-the-14th-amendment-and-equal-protection-under-the-law/>
10. <https://www.justcrimallaw.com/criminal-charges-questions/2021/11/11/what-is-pleading-the-fifth-and-when-to-use-it/>
11. <https://informator.hr/strucni-clanci/vremeplov-habeas-corpus-act-iz-1679>
12. <https://www-bl-uk.translate.google.com/collection-items/habeas-corpus-act? x tr sl=en& x tr tl=hr& x tr hl=hr& x tr pto=sc>
13. <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>
14. <https://www.usud.hr/hr/nadleznost>